

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет фінансів

Кафедра корпоративних фінансів і контролінгу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «Корпоративні фінанси»

Галузь знань 07 «Управління та
адміністрування»

Спеціальність 072 «Фінанси,
банківська справа та
страхування»

Форма здобуття освіти: денна (очна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «**Фінанси акціонерних товариств**»

здобувача Данилко Данііла Юрійовича

Науковий керівник: ст. викладач кафедри корпоративних
фінансів і контролінгу Нагорний Є. О.

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри корпоративних фінансів і контролінгу:

д.е.н., професор, Терещенко О.О.

Київ 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ.....	6
1.1 Економічна сутність фінансів акціонерних товариств.....	6
1.2 Правові засади управління акціонерними товариствами в Україні.....	14
1.3 Цілі та завдання управління фінансами акціонерних товариств.....	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ.....	26
2.1. Аналіз фінансово-економічної діяльності ПрАТ «МХП».....	26
2.2. Дослідження фінансових показників діяльності ПрАТ «МХП».....	34
2.3. Аналіз ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «МХП».....	41
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПРАТ «МХП»	46
3.1 Основні напрямки підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «МХП».....	46
3.2 Оптимізація фінансового управління ПрАТ «МХП».....	51
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	65

ВСТУП

Актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи обумовлена ключовою роллю, яку відіграють акціонерні товариства у сучасній економіці як форма організації бізнесу, здатна залучати значні фінансові ресурси через випуск акцій. Ефективне управління фінансами в акціонерних товариствах впливає на їхню стабільність, інвестиційну привабливість і здатність забезпечувати сталий розвиток у конкурентному середовищі. В умовах глобалізації та ринкової конкуренції акціонерні товариства стають рушіями економічного зростання, а дослідження їхніх фінансів допомагає визначити шляхи підвищення ефективності використання капіталу.

Особливо актуальною тема є для країн з розвиваючими ринками, зокрема України, де розвиток акціонерних товариств сприяє формуванню прозорого фондового ринку та підвищенню рівня корпоративного управління. Вивчення фінансових аспектів акціонерних товариств дозволяє виявити проблеми та ризики, пов'язані з фінансовою діяльністю, а також розробити рекомендації щодо оптимізації фінансової стратегії, що сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості і довгостроковій стабільності компаній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні теоретичні та практичні аспекти формування і використання фінансових ресурсів у своїх працях розглядали такі вітчизняні вчені, як: І.О. Бланк, М.Д. Білик, О.Д. Василик, Ю.М. Воробйов, А.Г. Загородній, І.В. Зятковський, М.Я. Коробов, В.М. Опарін, К.В. Павлюкта інші. Проте, навіть не зважаючи на значну актуальність робіт цих вчених, питання ефективного управління фінансами акціонерних товариств в умовах війни та нестабільності зовнішнього середовища є вкрай актуальним.

Об'єкт дослідження – фінансові відносини та управління фінансовими ресурсами акціонерного товариства на прикладі ПрАТ «МХП».

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та економічних засад управління фінансами акціонерних товариств, а також аналіз

ефективності фінансової діяльності та можливості її удосконалення на прикладі ПрАТ «МХП».

Мета дослідження – розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності фінансового управління в ПрАТ «МХП».

У рамках окресленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити економічну сутність фінансів акціонерних товариств;
- проаналізувати правові засади управління акціонерними товариствами в Україні;
- визначити цілі та завдання управління фінансами акціонерних товариств;
- здійснити аналіз фінансово-економічної діяльності ПрАТ «МХП»;
- дослідити основні фінансові показники ПрАТ «МХП»;
- проаналізувати ефективність використання фінансових ресурсів ПрАТ «МХП»;
- визначити основні напрямки підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «МХП»;
- виокремити шляхи оптимізації фінансового управління ПрАТ «МХП»

Методи дослідження. Для дослідження фінансів акціонерних товариств у роботі застосовано комплекс наукових методів, що забезпечують всебічний аналіз теоретичних, аналітичних та практичних аспектів. Використано теоретичний аналіз для вивчення наукової літератури та нормативно-правових актів, що регулюють фінансову діяльність підприємств, а також логічне узагальнення для формування ключових концептуальних положень. Для оцінки фінансового стану і ефективності використання ресурсів ПрАТ «МХП» застосовано вертикальний та горизонтальний аналіз динаміки фінансових показників, а також порівняльний аналіз для співставлення отриманих результатів із нормативами та галузевими стандартами. Системний підхід дозволив комплексно розглянути взаємозв'язки між фінансовими індикаторами, а графічні методи забезпечили наочність та зрозумілість

представлення аналітичних даних, що сприяло розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління фінансами підприємства.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

Теоретична значущість полягає в поглибленні наукових знань про особливості управління фінансами акціонерних товариств. Практична значущість полягає у можливості застосування отриманих рекомендацій для підвищення ефективності фінансового управління в акціонерних товариствах.

Інформаційна база дослідження відображає узагальнений список праці провідних вітчизняних та зарубіжних спеціалістів в сегменті дослідження фінансів акціонерних товариств, наукові публікації в наукових фахових виданнях та засобах масової інформації. Статистичну основу кваліфікаційної роботи склала фінансова звітність ПрАТ «МХП».

Структура роботи. Кваліфікаційна бакалаврська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

1.1 Економічна сутність фінансів акціонерних товариств та акціонерного капіталу

Фінанси акціонерних товариств є складовою частиною фінансової системи держави та відіграють важливу роль у забезпеченні сталого розвитку корпоративного сектору. Вони охоплюють процеси формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, що забезпечують ефективне функціонування підприємства, його інвестиційну активність, платоспроможність і прибутковість. Розуміння економічної сутності фінансів акціонерних товариств дозволяє глибше оцінити їхню роль у фінансуванні господарської діяльності, залученні інвесторів і забезпеченні фінансової стійкості в умовах ринкової економіки.

Економіко-правову характеристику акціонерного товариства як об'єкту організаційно-правової форми господарювання визначено у п. 3.2.1.

Державного класифікатору України "Класифікація організаційно-правових форм господарювання" ДК 002:2004. Відповідно до цього класифікатора [1] акціонерне товариство – це таке товариство, яке має статутний капітал, поділений на визначену кількість акцій рівної номінальної вартості і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства.

Одним із перших дослідників категорії акціонерного капіталу був Адам Сміт, який у своїй праці «Дослідження про природу і причини багатства народів» визначив капітал як ту частину майна людини, яка призначена для отримання доходу. Він також відзначив одну з ключових особливостей корпоративних структур — поділ функцій власності та управління корпоративним капіталом. За його думкою, це поділ зумовлений зростаючим суспільним характером

корпоративного капіталу та збільшенням кількості акціонерів, що унеможлиблює ефективне управління корпорацією всіма її власниками [2].

Оскільки акціонерна форма власності в Україні з'явилася і почала активно розвиватися відносно недавно, серед вітчизняних економістів та в законодавстві держави відсутнє єдине визначення сутності економічної категорії «акціонерний капітал». Для формування власного розуміння цієї категорії нами проаналізовано різні наукові підходи сучасних дослідників, враховано специфіку організаційно-економічної діяльності акціонерних товариств у порівнянні з іншими підприємствами, досліджено правові аспекти тлумачення поняття «акціонерний капітал» у законодавстві України, а також порівняно підходи зарубіжних вчених, визначивши ті, що найбільше відповідають особливостям функціонування акціонерних підприємств в Україні. Результати цього дослідження подано у табл.1.1.

Таблиця 1.1. – Основні підходи до визначення сутності «акціонерного капіталу підприємства»

№ п/п	Автор, джерело	Дефініція акціонерного капіталу
1	2	3
1	Примостка О. О. [3, с. 339]	Капітал акціонерного товариства – це частина його активів, сформованих за рахунок коштів акціонерів та позикових коштів, що в сукупності з робочою силою беруть участь у створенні прибутку (доходу).
2	Борщ О. Г. [4, с.171]	Акціонерний капітал – це капітал, що інвестується в підприємство в обмін на цінні папери – акції, що визначає його існування в реальній та фіктивній формах. Управління ним делегується акціонерами професійним менеджерам з метою отримання доходу від функціонування його у вищезазначених формах.
3	Кваша О. В. [5, с. 212]	Акціонерний капітал – це сукупність дійсного і фіктивного капіталу. Дійсний капітал буває у формі виробничих, товарних, грошових та інтелектуальних фондів, реально функціонує як єдине ціле і являє собою колективну власність; фіктивний капітал являє собою випущені акції акціонерного товариства, він здійснює оборот не як пряме, безпосереднє відображення відтворення, а як самостійний, незалежний від нього процес.

Продовження таблиці 1.1

4	Біленко Т. І. [6, с. 315]	Акціонерний капітал – це економічна форма реалізації акціонерної власності, тобто сукупність виробничих, економічних відносин між акціонерним товариством, його акціонерами і найманими працівниками щодо володіння, розпорядження і використання грошей, засобів виробництва та іншого майна акціонерного товариства з метою одержання додаткової вартості у формі прибутку акціонерного товариства, дивідендів та інших доходів акціонерів.
5	Білецька Л. В. [7]	Акціонерний капітал – це сукупність індивідуальних капіталів, об'єднаних у результаті випуску цінних паперів, які зростають завдяки капіталізації частини прибутку та додаткової емісії акцій. Він формується шляхом об'єднання розрізнених грошових засобів в один великий капітал через утворення акціонерних товариств.
6	Слободяник Н. П. [8, с. 232]	Акціонерний капітал – це система суспільно-виробничих відносин, пов'язаних із приватною корпоративною діяльністю та специфічними ресурсами виробничого призначення, що характеризується ознаками колективної власності.
7	Іщенко Н. С. М. [9]	Акціонерний капітал – капітал, який складається зі статутного капіталу, емісійного доходу та нерозподіленого прибутку. Це та сума капіталізації або сумарний дохід, який можуть принести своїм власникам акції, що перебувають в обігу на фондовому ринку.
8	Мочерний С. В. [10]	Акціонерний капітал – це капітал, що складається з багатьох індивідуальних капіталів, зростання якого відбувається в процесі капіталізації частини прибутку, а також шляхом залучення частини коштів вкладників через продаж акцій та облігацій.
9	Плешакова О. А. [11, с. 197]	Акціонерний капітал – це капітал акціонерного товариства, що має асоційовану природу і створюється за рахунок об'єднання індивідуальних капіталів фізичних і юридичних осіб шляхом випуску і продажу акцій, які надають їх власникам право на отримання частини прибутку у вигляді дивідендів.
10	Бланк І. [12, с. 327]	Акціонерний капітал – це потенційна вартість, яка через здійснення інвестицій трансформується в активи підприємства з метою розширеного відтворення.
11	Міллер К. [13, с. 42]	Акціонерний капітал – фінансова участь у власності підприємства, розподіл прибутку між власниками і здатність обмінюватися власними акціями з іншими потенційними власниками, кожен із них може бути учасником і некомерційної організації.

Джерело: складено автором на основі [3-13]

Аналізуючи основні підходи до визначення сутності «акціонерного капіталу підприємства», можна виділити низку спільних рис у поглядах різних авторів. По-перше, більшість дослідників наголошують на тому, що акціонерний капітал є

сукупністю коштів або капіталів, об'єднаних через випуск акцій та інших цінних паперів, що формують основу фінансової бази акціонерного товариства. Цей капітал виступає як економічна основа підприємства і характеризується колективною формою власності, що відображає інтереси як фізичних, так і юридичних осіб. Крім того, у більшості визначень підкреслюється роль акціонерного капіталу у забезпеченні функціонування, розвитку та прибутковості підприємства, що пов'язано з ефективним використанням фінансових ресурсів і формуванням додаткової вартості.

Водночас, серед авторів спостерігаються і певні відмінності в акцентах на окремих аспектах поняття. Наприклад, деякі вчені, як Котов А. Н. та Борщ О. Г., зосереджуються на структурі капіталу, включаючи власні та позикові кошти, а також делегуванні управлінських функцій професійним менеджерам. Інші, як Грудницька С. М. та Біленко Т. І., роблять акцент на поділі капіталу на дійсний і фіктивний, підкреслюючи різницю між реально функціонуючими активами та цінними паперами як окремими фінансовими інструментами. Окремі дослідники звертають увагу на роль капіталізації прибутку та додаткової емісії акцій у формуванні акціонерного капіталу (Білецька Л. В., Мочерний С. В.), що відображає динамічний характер його зростання. Деякі автори (Мацера С. М., Плешакова О. А.) визначають акціонерний капітал як потенційну вартість, що трансформується у реальні активи підприємства та забезпечує права власності і участь у прибутках. Таким чином, ці підходи відображають багатогранність поняття, яке поєднує в собі як фінансово-економічні, так і правові аспекти функціонування акціонерних товариств.

Отже, незважаючи на різноманіття трактувань, загальна концепція акціонерного капіталу у досліджених підходах базується на ідеї колективного об'єднання фінансових ресурсів акціонерів, які через систему цінних паперів забезпечують діяльність підприємства, його розвиток і отримання прибутку. Відмінності у визначеннях пов'язані з акцентами на окремих складових капіталу, механізмах управління, а також підходах до його формування та функціонування в рамках корпоративної структури.

Виходячи з проведеного аналізу визначень акціонерного капіталу різних авторів, ми пропонуємо власне трактування цього поняття як капіталу акціонерного товариства, що формується за рахунок внесків акціонерів через придбання цінних паперів (акцій) і представлений як у матеріальній формі (капіталізована частина прибутку), так і в нематеріальній (отримання додаткової вартості у вигляді прибутку, дивідендів та інших доходів, включаючи сучасні інструменти мобілізації інвестицій на фондових ринках). Це забезпечує максимізацію благополуччя акціонерів та досягнення соціально-економічного ефекту від діяльності підприємства.

Акціонерне товариство має право змінювати розмір свого статутного капіталу шляхом його збільшення або зменшення, що відбувається на підставі рішення учасників і оформлюється відповідним протоколом. Основними мотивами для збільшення статутного капіталу є покращення кредитоспроможності підприємства (що є необхідною умовою для отримання кредитів і залучення інвестицій через акції), мобілізація додаткових фінансових ресурсів, накопичення фінансового капіталу, а також зміни ринкової ціни акцій (хоча цей фактор менш поширений на вітчизняному ринку цінних паперів). Найважливішою причиною для акціонерів є збільшення бази для нарахування дивідендів.

У світовій практиці виділяють кілька методів збільшення статутного капіталу акціонерного товариства, а саме [14]:

- збільшення номінальної вартості акцій:
 - за допомогою індексації основних фондів;
 - шляхом реінвестиції дивідендів;
- збільшення кількості акцій при незмінній номінальній вартості:
 - за рахунок додаткових внесків акціонерів, що дозволяє змінити розподіл корпоративних прав;
 - через реінвестування дивідендів, при якому пропорції між учасниками не змінюються;
 - за допомогою індексації основних фондів, без зміни часток учасників;

- обмін облігацій на акції, що, проте, не застосовується в Україні [14].

Кожен із способів збільшення статутного капіталу має своє оформлення та підлягає відповідному правовому регулюванню. Головною умовою для такого збільшення є повна оплата раніше випущених акцій за вартістю, не меншою за їх номінальну ціну. Внески акціонерів можуть здійснюватися у різних формах — грошовій чи негрошовій, матеріальній або нематеріальній, а також у національній або іноземній валюті. Оцінка майнових внесків затверджується установчими зборами акціонерного товариства.

Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства може здійснюватися за такими напрямками:

- зниження номінальної вартості акцій (деномінація);
- зменшення загальної кількості акцій з існуючою номінальною вартістю шляхом їх викупу та подальшого анулювання.

Окрім змін у розмірі статутного капіталу, можливі також коригування його структури. Так, структура статутного капіталу акціонерного товариства може трансформуватися через обмін привілейованих акцій на прості, а також внаслідок дроблення або консолідації акцій [14].

Структуру акціонерного капіталу варто розглядати як систему, що складається з підсистем — її складових елементів, які мають певну ієрархічну організацію. За найпоширенішим підходом, до таких елементів належать матеріальна та нематеріальна частини капіталу, які деякі дослідники називають уречевленою і неуречевленою формами капіталу [15]. Структура акціонерного капіталу відображає специфіку діяльності акціонерного товариства, що пов'язано з його кількісним складом, ступенем розвитку інтеграційних зв'язків, а також діловими відносинами з контрагентами та іншими зацікавленими сторонами.

Отже, процес формування структури акціонерного капіталу характеризується значною складністю та високим рівнем відповідальності. Ця складність зумовлена впливом багатьох факторів, кожен із яких потребує ретельного аналізу, а управлінські рішення і контроль спрямовані на максимальне задоволення інтересів усіх учасників акціонерного товариства як у поточний період, так і в перспективі.

Для наочного відображення впливу різних груп факторів на структуру капіталу акціонерного товариства розроблено схематичну модель (рис. 1.1).

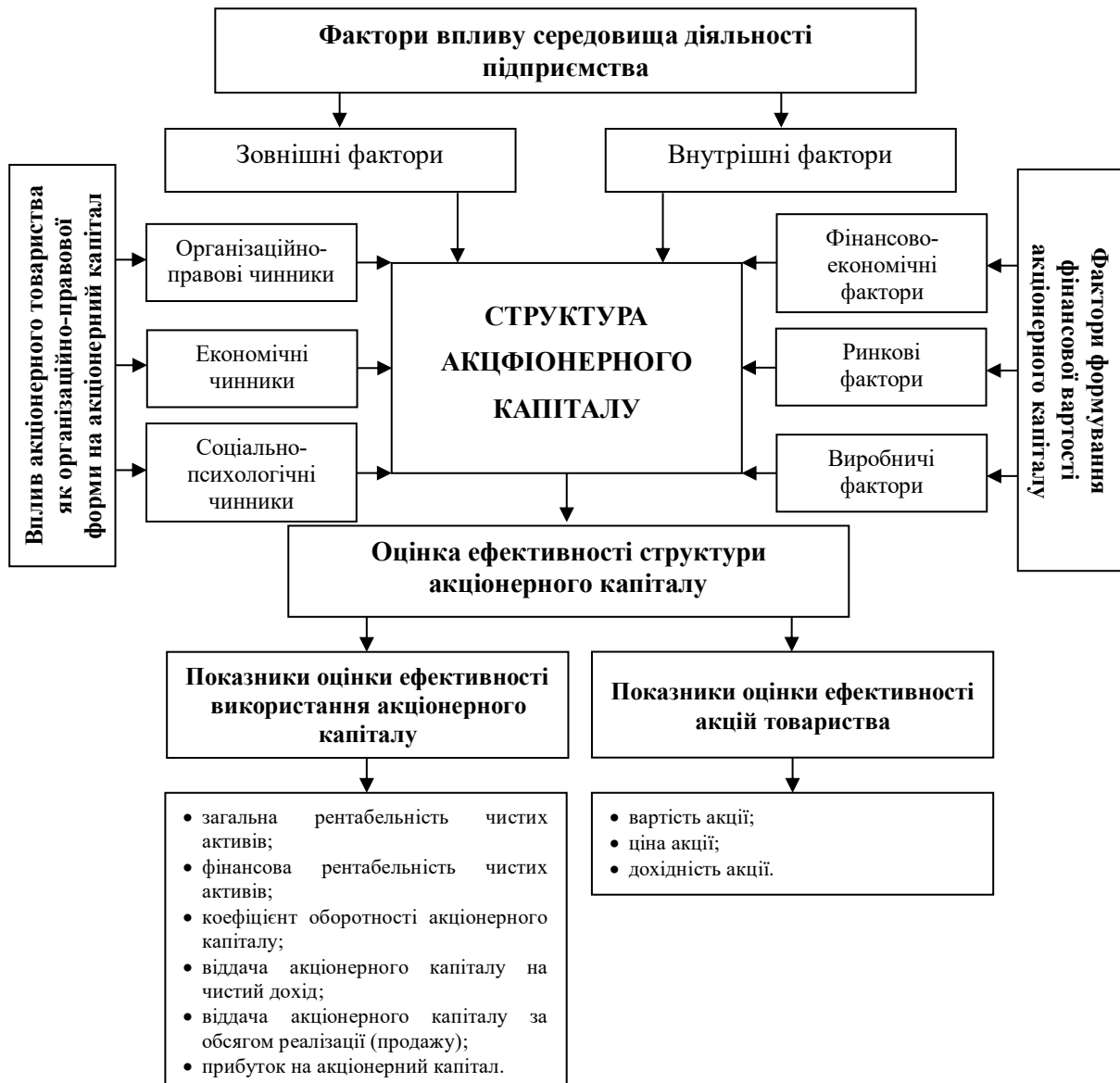

Рис. 1.1 – Схематична модель впливу груп факторів на структуру капіталу акціонерних товариств

Джерело: [16]

Відповідно до цієї схеми, що ілюструє вплив різних факторів на структуру акціонерного капіталу, ключовим етапом аналізу на підприємстві є розподіл факторів на зовнішні, які впливають незалежно від волі товариства, та внутрішні, на які підприємство може і має здійснювати активний вплив. До зовнішніх факторів належать такі, як загальна економічна ситуація, податкове законодавство, умови кредитування і рівень процентних ставок, можливості цільового фінансування,

участь у державних бюджетних програмах, розвиток фінансово-кредитної системи, особливості фіскальної політики, політична обстановка, соціально-культурний рівень розвитку країни, регуляторні норми та стан фондового ринку.

Зазначені зовнішні фактори та інші подібні обставини визначають межі, у яких акціонерне товариство може впливати на внутрішні чинники, що забезпечують раціональний розвиток його капіталу. До таких внутрішніх факторів належать розвиток ділових відносин, тип акціонерного товариства, організація бізнес-процесів, стадія життєвого циклу підприємства, обрана стратегія розвитку, взаємовідносини між учасниками та поведінка стейкхолдерів.

Крім того, до внутрішніх чинників входять прибутковість компанії, можливість залучення додаткових фінансових ресурсів, фактичний і прогнозований обсяг фінансів, галузеві особливості, наявність фінансових резервів, фізичний і моральний знос основних фондів, структура акціонерів, мотиви власників, ефективність системи управління, потенціал підприємства, рівень інтеграції інновацій у виробництво, конкурентоспроможність на ринку, ефективність використання капіталу та привабливість акцій акціонерного товариства.

Безперечно, наведений перелік зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на структуру акціонерного капіталу, не є остаточним і може бути значно розширений. Проте, на нашу думку, саме ці фактори відіграють найважливішу роль у формуванні структури капіталу акціонерного товариства. Наступну групу факторів доцільно розглядати як вплив самого акціонерного товариства як організаційно-правової форми на формування і структуру капіталу, яку можна поділити на три основні категорії: організаційно-правові, економічні та соціально-психологічні чинники [17].

Фінанси акціонерних товариств відіграють ключову роль у забезпеченні стабільного функціонування та розвитку підприємств у ринкових умовах, виступаючи складовою частиною фінансової системи держави. Економічна сутність фінансів акціонерних товариств полягає у формуванні, розподілі та ефективному використанні фінансових ресурсів, що забезпечують

платоспроможність, інвестиційну активність і прибутковість компаній. Аналіз різних підходів до визначення акціонерного капіталу дозволив сформулювати власне розуміння цієї категорії як сукупності матеріальних і нематеріальних ресурсів, об'єднаних через систему цінних паперів і спрямованих на максимізацію добробуту акціонерів та соціально-економічного ефекту діяльності підприємства. Формування структури акціонерного капіталу залежить від комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів, що вимагає ретельного управління та контролю для досягнення оптимальних результатів діяльності товариства.

1.2 Правові засади організації та управління акціонерними товариствами в Україні

Правові засади управління акціонерними товариствами в Україні визначаються комплексом законодавчих актів та нормативних документів, які регулюють порядок створення, функціонування та припинення діяльності таких підприємств. Ці норми встановлюють правовий статус акціонерних товариств, регламентують взаємовідносини між акціонерами, органами управління та контролю, а також порядок прийняття рішень і розподілу прибутку. Ефективне управління в рамках правового поля сприяє забезпеченню прозорості діяльності, захисту прав інвесторів та сталому розвитку акціонерних товариств в умовах динамічного ринкового середовища України.

Акціонерні товариства є найбільш розповсюдженою організаційно-правовою формою господарюючих суб'єктів в Україні, яка об'єднує велику кількість учасників, які зазвичай не мають між собою особистих зв'язків. Ця особливість зумовлює необхідність організації діяльності акціонерів таким чином, щоб забезпечити їхнє функціонування як єдиного цілого. Акціонерне товариство є юридичною особою, що здійснює підприємницьку діяльність відповідно до

законодавства України. Воно може бути створене шляхом заснування, а також через процедури злиття, поділу, виділу або перетворення інших підприємств, зокрема державних та комунальних. Законодавство України розрізняє публічні та приватні акціонерні товариства, що дає засновникам можливість обирати найбільш відповідну форму для ведення бізнесу [19].

Сьогодні публічне акціонерне товариство найбільш повно відповідає розпорошеній акціонерній власності, оскільки не обмежує можливість відчуження акцій без згоди інших акціонерів. Воно гарантує захист прав міноритарних власників через голосування на загальних зборах із використанням бюлетенів, а також забезпечує обрання членів наглядової ради та ревізійної комісії шляхом кумулятивного голосування. Прозорість діяльності публічної компанії забезпечується обов'язком розкривати широкий спектр інформації, наявністю офіційної веб-сторінки в Інтернеті, а також незалежною перевіркою річної фінансової звітності аудиторами.

Приватне акціонерне товариство є доцільним у випадках концентрованої акціонерної власності, оскільки передбачає виключно приватне розміщення акцій, надає переважне право акціонерам на їх придбання та створює умови для укладення акціонерських договорів, що встановлюють додаткові зобов'язання між учасниками. Розглянемо також керівні органи акціонерного товариства. Відповідно до українського законодавства, органами управління акціонерного товариства є: загальні збори акціонерів, наглядова рада, правління та ревізійна комісія.

Вищим керівним органом акціонерного товариства є загальні збори акціонерів, які повинні відображати волю більшості їх учасників. Цей орган визначає основні напрямки діяльності товариства, формує його стратегію та контролює роботу створених ним підприємств. Участь у загальних зборах мають право брати особи, внесені до реєстру акціонерів із відповідним правом участі, або їхні представники. Проте право голосу на цих зборах належить лише власникам тих видів акцій, які за законом та установчими документами наділені таким правом, зокрема власникам простих акцій [20].

Окрім вищого органу — загальних зборів акціонерів, в акціонерному товаристві існує постійний орган, який реалізує рішення загальних зборів, здійснює управління поточною діяльністю товариства та представляє його у взаємовідносинах із третіми особами. Цей орган називається виконавчим. Відповідно до статті 58 Закону України «Про акціонерні товариства», виконавчим органом може бути правління або дирекція (колегіальний орган) або директор (одноосібний виконавчий орган) [21].

Діючим законодавством встановлено лише одну обов'язкову вимогу до членів правління — заборону одночасного перебування у складі наглядової ради та ревізійної комісії того самого акціонерного товариства. Водночас закон не регламентує обмеження щодо одночасного членства в правліннях або наглядових радах кількох акціонерних товариств, що може негативно впливати як на якість виконання ними повноважень, так і на дотримання антимонопольного законодавства. У зв'язку з цим вважається доцільним законодавчо запровадити конкретні кількісні та якісні вимоги до складу правління [22].

Наглядова рада є важливим і обов'язковим органом акціонерного товариства, особливо у випадках, коли товариство має понад 10 акціонерів — власників простих акцій. В інших випадках рішення про створення наглядової ради належить до компетенції загальних зборів акціонерів. Відповідно до статті 53 Закону України «Про акціонерні товариства», до членів наглядової ради застосовується єдина вимога — заборона одночасного перебування в правлінні або ревізійній комісії того самого товариства, а також обмеження щодо неодноразового обрання до складу наглядової ради [22].

Члени наглядової ради акціонерного товариства обираються з числа фізичних осіб, які мають повну дієздатність, але не обов'язково повинні бути акціонерами цього товариства. В акціонерних публічних товариствах вибори членів наглядової ради проводяться виключно за допомогою кумулятивного голосування, яке потребує детального роз'яснення для акціонерів. Кумулятивне голосування передбачає, що загальна кількість голосів кожного акціонера множиться на число членів, які обираються до органу, і акціонер може використати

всі свої голоси для підтримки одного кандидата або розподілити їх між кількома претендентами [21].

Ревізійна комісія є обов'язковим контрольним органом акціонерного товариства, відповідальним за перевірку фінансово-господарської діяльності компанії. Її створення обумовлене тим, що в органах управління можуть брати участь не лише акціонери, а й працівники, які виконують функції членів правління, керівників структурних підрозділів та головних спеціалістів на підставі трудового договору, що потенційно створює ризики зловживань службовими повноваженнями.

Для ефективного функціонування акціонерних товариств у більшості зарубіжних країн велике значення мають нормативно-правові акти, які регулюють цю сферу діяльності. Основними принципами такої регуляції має бути створення дієвої та гнучкої системи правового регулювання акціонерних товариств в Україні [23]. В Україні контроль за діяльністю та функціонуванням акціонерних товариств здійснюють як органи загальної, так і спеціальної компетенції, використовуючи відповідні нормативні документи [24].

Органи загальної компетенції — це законодавчі органи, які приймають нормативні акти, що визначають загальні принципи, статус та правовий зміст акціонерних товариств. Аналіз чинного законодавства, що регулює діяльність акціонерних товариств, показує, що на сьогодні основними нормативно-правовими актами у цій сфері є:

- Цивільний кодекс України [25];
- Господарський кодекс України [26];
- Закон України «Про акціонерні товариства» [21];
- Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» [27];
- Закон України «Про депозитарну систему в Україні» [28];
- Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» [29].

Органи спеціальної компетенції, відповідальні за контроль і регулювання корпоративної діяльності, видають постанови, положення, розпорядження та інші

нормативно-правові акти. Вони забезпечують нагляд за діяльністю підприємств і регулюють їх корпоративний стан, враховуючи специфіку відповідного сектору та прогножуючи можливі зміни. До таких органів належать [24]:

- Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
- Фонд державного майна України;
- Антимонопольний комітет, тільки в рамках та можливостях своїх повноважень.

В Україні діяльність акціонерних товариств регулюється насамперед Законом України «Про акціонерні товариства», який визначає правовий режим їх створення, функціонування, припинення, а також правовий статус та права і обов'язки акціонерів [21]. Цей нормативно-правовий акт, прийнятий у 2008 році, став важливим кроком у розвитку законодавства про акціонерні товариства в країні. Однак, нещодавно, 27 липня 2022 року, було ухвалено новий Закон України «Про акціонерні товариства» № 2465-IX, який набрав чинності з 1 січня 2023 року [30]. Цей закон спрямований на адаптацію національного законодавства до норм Європейського Союзу у сфері корпоративного управління та впроваджує спрощення у процесі заснування і управління акціонерними товариствами. Серед основних змін — коригування розмірів пакетів акцій і статутного капіталу, а також удосконалення структури управління, зокрема впровадження електронного голосування на зборах акціонерів.

Регулювання фондового ринку та діяльності акціонерних товариств в Україні здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), яка розробляє і затверджує нормативно-правові акти, обов'язкові для всіх учасників ринку, та контролює їх своєчасне і повне виконання у межах своєї компетенції. Основним напрямком роботи Комісії є забезпечення ефективної системи правового регулювання, правозастосування, захисту прав акціонерів і контролю за діяльністю акціонерних товариств як державного регулятора фондового ринку. Крім того, Комісія здійснює нагляд за аналізом діяльності акціонерних товариств як емітентів цінних паперів, контролюючи повноту,

достовірність і своєчасність інформації, яку вони зобов'язані регулярно надавати НКЦПФР.

Комісія, у свою чергу, здійснює об'єктивну оцінку фінансово-господарської діяльності акціонерних товариств та має можливість своєчасно виявляти негативні тенденції й недоліки у їхній діяльності та функціонуванні, що дозволяє оперативно усувати виявлені проблеми та запобігати негативним наслідкам [29].

Проте діяльність регулюючих органів разом із чинною системою правового регулювання та нагляду за акціонерними товариствами оцінюється як незадовільна. Ефективність регулювання діяльності АТ на фондовому ринку залишається низькою, що підтверджується невеликим обсягом ринку та проблемами в корпоративних відносинах в Україні, які проявляються у частих гучних конфліктах, корпоративних суперечках і перерозподілі власності. Однією з ключових функцій Комісії як державного регулятора є впорядкування чисельності акціонерних товариств, підвищення ефективності їх діяльності та вдосконалення системи корпоративного управління [31].

Акціонерні товариства відіграють значну роль в економіці України, оскільки саме вони формують найбільшу частку валового внутрішнього продукту країни. Тому вдосконалення правового регулювання діяльності акціонерних товариств є ключовим завданням розвитку ринкових відносин, що суттєво впливатиме на успішність інтеграції України у світову економіку, залучення іноземних інвестицій, стимулювання господарської активності та подолання кризових явищ [33].

Правове регулювання діяльності акціонерних товариств в Україні базується на комплексі нормативно-правових актів, які визначають порядок створення, функціонування, управління та контролю цих підприємств. Законодавство встановлює чіткі механізми взаємодії між акціонерами, органами управління та контролю, що сприяє підвищенню прозорості діяльності та захисту прав інвесторів. Незважаючи на наявність законодавчих норм і регулюючих органів, ефективність правового регулювання в цій сфері поки що залишається недостатньою через низький рівень розвитку фондового ринку, проблеми корпоративних відносин і

часті конфлікти. Прийняття нового закону «Про акціонерні товариства» та впровадження сучасних механізмів, таких як електронне голосування, є важливим кроком у напрямку адаптації українського законодавства до міжнародних стандартів та підвищення ефективності корпоративного управління.

1.3 Цілі та завдання управління фінансами акціонерних товариств

Управління фінансами акціонерних товариств є ключовим елементом забезпечення їхньої стабільності, ефективності та конкурентоспроможності на ринку. Цілі та завдання такого управління спрямовані на оптимізацію фінансових ресурсів, забезпечення платоспроможності, максимізацію прибутковості та створення додаткової вартості для акціонерів. Водночас ефективне фінансове управління передбачає баланс між інтересами різних груп стейкхолдерів, раціональне розподілення капіталу та контроль за фінансовими ризиками, що є необхідною умовою сталого розвитку акціонерних товариств в умовах динамічної економічної кон'юнктури.

Ефективність і результати діяльності акціонерного товариства безпосередньо залежать від рівня якості фінансового менеджменту. Це пов'язано з тим, що у процесі функціонування компанії акціонерного типу виникають різноманітні фінансові проблеми, які вимагають своєчасного вирішення та адекватної реакції. Такі завдання належать до компетенції фінансового менеджменту. Що стосується визначення сутності фінансового менеджменту акціонерного товариства, то, за даними авторів навчального посібника «Управління фінансами акціонерних товариств», ця категорія розглядається як система принципів і методів розробки та впровадження управлінських рішень, спрямованих на досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства, серед яких — стабільне зростання прибутку, раціональне його використання та максимізація ринкової вартості компанії [34].

Організація управління фінансами суб'єктів акціонерної форми має свої особливості, вивчення яких є важливим для формування національної концепції фінансового менеджменту та забезпечення ефективної роботи акціонерних товариств. Особливістю фінансового менеджменту в акціонерних компаніях є розмежування функції володіння капіталом від функції управління, яка традиційно здійснюється менеджерами підприємства. Фінансовий менеджмент акціонерних товариств має на меті досягнення двох основних цілей: по-перше, забезпечення безперервної платоспроможності товариства, що є необхідною умовою його функціонування (проміжна мета); по-друге, максимізацію добробуту акціонерів як кінцеву мету. Виконання першої мети контролюють кредитори, а за реалізацією другої слідкують власники. Основні елементи організаційного управління фінансовим менеджментом акціонерного товариства ілюструє рисунок 1.2.

Від рівня ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства залежить його здатність досягати успіху на ринку. Раціонально організоване управління фінансами є невід'ємною умовою успішної діяльності компанії в умовах посиленої ділової конкуренції. Основною метою управління фінансовими ресурсами є забезпечення підприємства оптимальним обсягом коштів у кожен конкретний період з урахуванням напрямків його розвитку, організація формування необхідного рівня фінансових ресурсів та їх раціональне використання, максимізація прибутку і підвищення ринкової вартості підприємства.

Важливою складовою управління структурою власного капіталу є прагнення мінімізувати його вартість та складові, що безпосередньо впливають на фінансові результати діяльності акціонерного товариства. Одним із шляхів підвищення ринкової вартості підприємства є реінвестування чистого прибутку.

Тому управління власним капіталом для збільшення ринкової вартості акціонерного товариства має здійснюватися у двох тісно пов'язаних напрямках: пошуку додаткових джерел фінансування відповідно до стратегії розвитку компанії та оптимізації структури власного капіталу з метою зниження його вартості [37].

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА	
	Мета: ✓ забезпечення безперервної платоспроможності АТ як обов'язкової умови його функціонування.
	Принципи: • Цільової спрямованості; • Контролю; • Оперативності та достовірності; • Динамічності та безперервності • Системності та циклічності; • Раціонального формування та використання власного капіталу; • Узгодженості з іншими економічними процесами товариства й ефективності.
	Функції: ➤ Аналіз, оцінювання і прогнозування фінансового стану; ➤ Управління інвестиційною діяльністю (реальними та фінансовими інвестиціями); ➤ Управління фінансовою діяльністю (власним і позиковим капіталом); ➤ Управління обіговим капіталом (поточне фінансування діяльності АТ).
	Завдання: – Забезпечення приросту рентабельності власного капіталу, тобто збільшення прибутку на кожен грошову одиницю вкладених акціонерами коштів; – Залучення коштів на найвигідніших для підприємства умовах; – Забезпечення зростання ринкової ціни (курсу) акцій акціонерного товариства; – Постійна підтримка поточної платоспроможності (ліквідності) акціонерного товариства, тобто вчасне виконання поточних зобов'язань за рахунок обігових коштів; – Оптимізація структури капіталу, що забезпечує платоспроможність як короткостроковому, так в довгостроковому періоді, тобто виконання зобов'язань перед інвесторами і кредиторами.

Рисунок 1.2 – Складові організаційного забезпечення фінансового менеджменту АТ

Джерело: складено автором[35;36;37]

Слід підкреслити, що одним із ключових факторів, який впливає на ефективність фінансового менеджменту акціонерного товариства, є якість інформаційного забезпечення. Зі збільшенням обсягу капіталу та диверсифікацією діяльності компанії зростає важливість своєчасного та повного отримання інформації для прийняття управлінських рішень. Інформація повинна бути

достовірною, повною, актуальною та зрозумілою як для менеджерів, так і для власників підприємства.

В управлінні фінансами акціонерного товариства розрізняють стратегічний та оперативний фінансовий менеджмент. Стратегічний фінансовий менеджмент полягає у прогнозуванні напрямів фінансово-господарської діяльності та моделюванні ключових показників фінансового розвитку на плановий період з урахуванням змін зовнішніх фінансових факторів і кон'юнктури ринку, орієнтуючись на досягнення головних цілей підприємства. Оперативний фінансовий менеджмент зосереджений на виборі найбільш оптимальних рішень та ефективних інструментів фінансового управління для конкретних господарських ситуацій, з метою забезпечення безперервної платоспроможності та самоокупності діяльності акціонерного товариства. Він базується на застосуванні конкретних фінансових методів і прийомів, що допомагають реалізувати стратегічні завдання підприємства.

Виділяють кілька етапів фінансового аналізу акціонерного товариства [36]:

- аналіз, що здійснюється на стадії попередніх досліджень для визначення конкретних груп користувачів;
- оцінка, яка проводиться під час розробки альтернативних стратегій подальшого розвитку;
- аналіз, що виконується в процесі контролю реалізації стратегічних планів з метою встановлення меж допустимих показників;
- аналіз, проведений для коригування отриманих результатів з метою прийняття управлінських рішень.

Слід зазначити, що кожний етап фінансового аналізу АТ є відносно самостійним, але в той же час є складовою частиною визначеного алгоритму дій. Всі визначені етапи мають бути виконані у певній послідовності.

Формування капіталу акціонерних товариств повинно здійснюватися на засадах оптимізації та забезпечення максимальної ефективності його використання. Методичні підходи до визначення оптимальної структури власного капіталу акціонерних товариств представлені на рисунку 1.3.

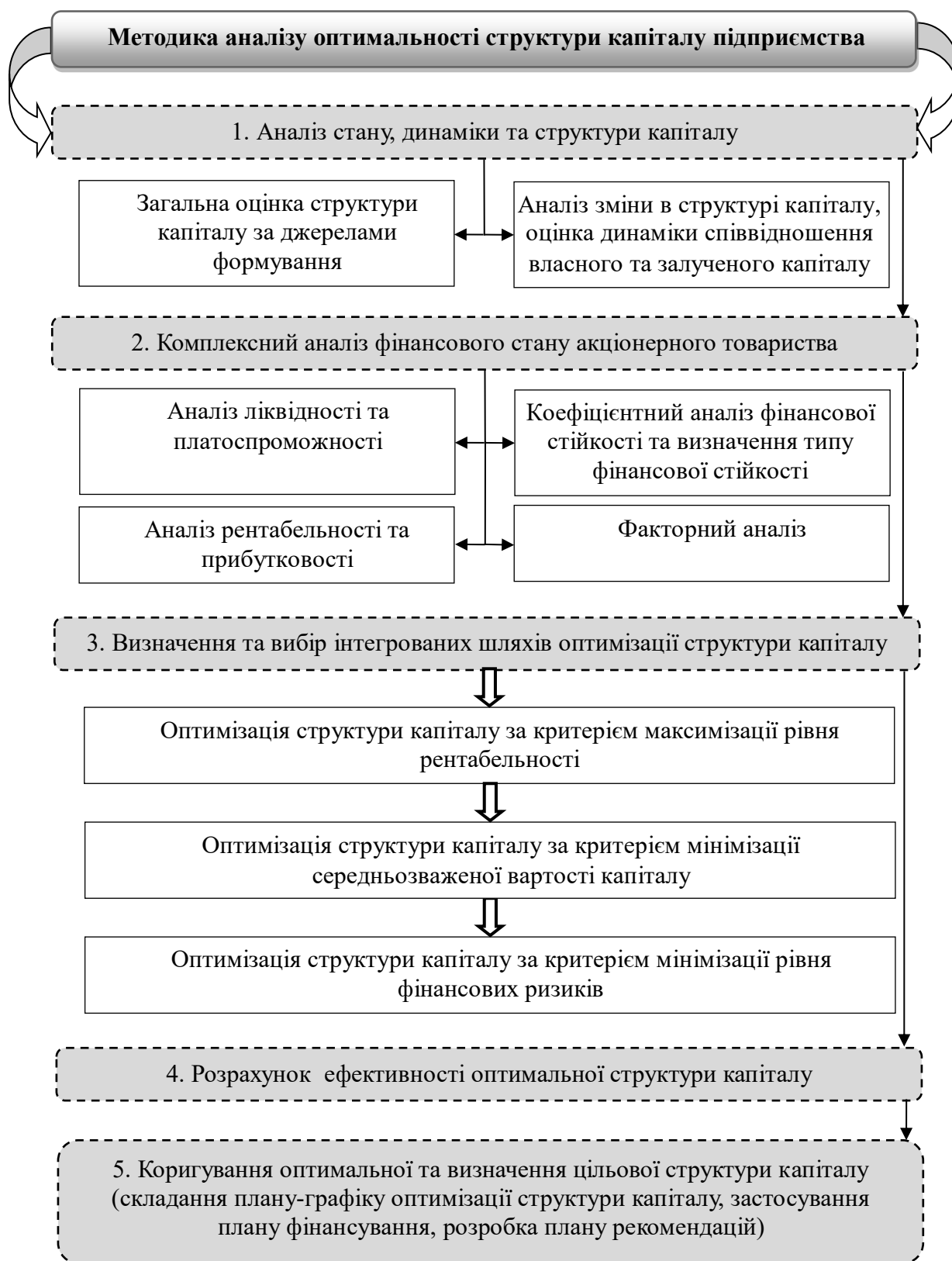

Рисунок 1.3 – Методика аналізу оптимальності структури власного капіталу акціонерного товариства

Джерело: складено автором на основі [38;39]

Метою фінансового аналізу акціонерного товариства є виявлення як його сильних сторін, так і проблемних аспектів у фінансово-господарській діяльності,

що слугує підставою для розробки управлінських рішень щодо подальшого розвитку. Крім того, фінансовий аналіз є важливим інструментом оцінки діяльності товариства, що дозволяє своєчасно прогнозувати ризики банкрутства і дає можливість ТОП-менеджменту вживати необхідні антикризові заходи. Під час фінансового аналізу акціонерного товариства, окрім розрахунку стандартних показників оцінки майнового стану, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності, особливу увагу слід приділяти показникам ринкової активності компанії. Отримані фінансові коефіцієнти доцільно порівнювати з нормативними значеннями, що дозволяє робити обґрунтовані висновки щодо фінансового стану, рівня прибутковості, ступеня фінансової незалежності та інвестиційної привабливості акціонерного товариства. Основною метою фінансового аналізу є формування фінансової стратегії компанії на основі отриманих даних.

Управління фінансами акціонерних товариств є ключовим чинником забезпечення їх стабільності, ефективності та конкурентоспроможності. Основними цілями такого управління є забезпечення безперервної платоспроможності товариства та максимізація добробуту акціонерів через оптимізацію використання фінансових ресурсів, підвищення прибутковості і зростання ринкової вартості компанії. Завдання фінансового менеджменту охоплюють збільшення рентабельності власного капіталу, залучення коштів на вигідних умовах, підтримку ліквідності, оптимізацію структури капіталу та ефективний контроль за фінансовими ризиками. Впровадження системного і збалансованого підходу до фінансового управління сприяє стабільному розвитку акціонерних товариств в умовах динамічної ринкової кон'юнктури.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

2.1. Аналіз фінансової діяльності ПрАТ «МХП»

ПрАТ «МХП» – одна з провідних агропромислових компаній України, яка спеціалізується на виробництві та переробці сільськогосподарської продукції. Компанія має широкий спектр діяльності, що охоплює вирощування зернових культур, виробництво курятини, переробку м'яса та виробництво готових харчових продуктів. Завдяки інноваціям, впровадженню сучасних технологій та ефективному управлінню, ПрАТ «МХП» займає лідерські позиції як на внутрішньому ринку, так і на міжнародній арені.

Основною метою діяльності ПрАТ «МХП» є забезпечення високої якості продукції, задоволення потреб споживачів і сталий розвиток агропромислового сектору України. Компанія активно інвестує у соціальні та екологічні проекти, підтримує розвиток сільських громад і сприяє підвищенню стандартів виробництва. Таким чином, "МХП" не лише зміцнює свої позиції в галузі, а й робить вагомий внесок у розвиток національної економіки.

Функціонування ПрАТ «МХП» ґрунтується на вертикально інтегрованій моделі, що дозволяє компанії мати значно нижчі витрати у порівнянні з іншими учасниками ринку. Такий підхід суттєво знижує залежність підприємства від постачальників і фермерів, а також пом'якшує вплив коливань цін на сировину. Вертикальна інтеграція дає можливість підтримувати стабільно високі стандарти якості та ефективно контролювати собівартість продукції завдяки великим обсягам виробництва, що є особливо актуальним в умовах розвитку української економіки. Структура управління компанії складається з Ради директорів, комітетів та вищого керівництва (Рис. 2.1)

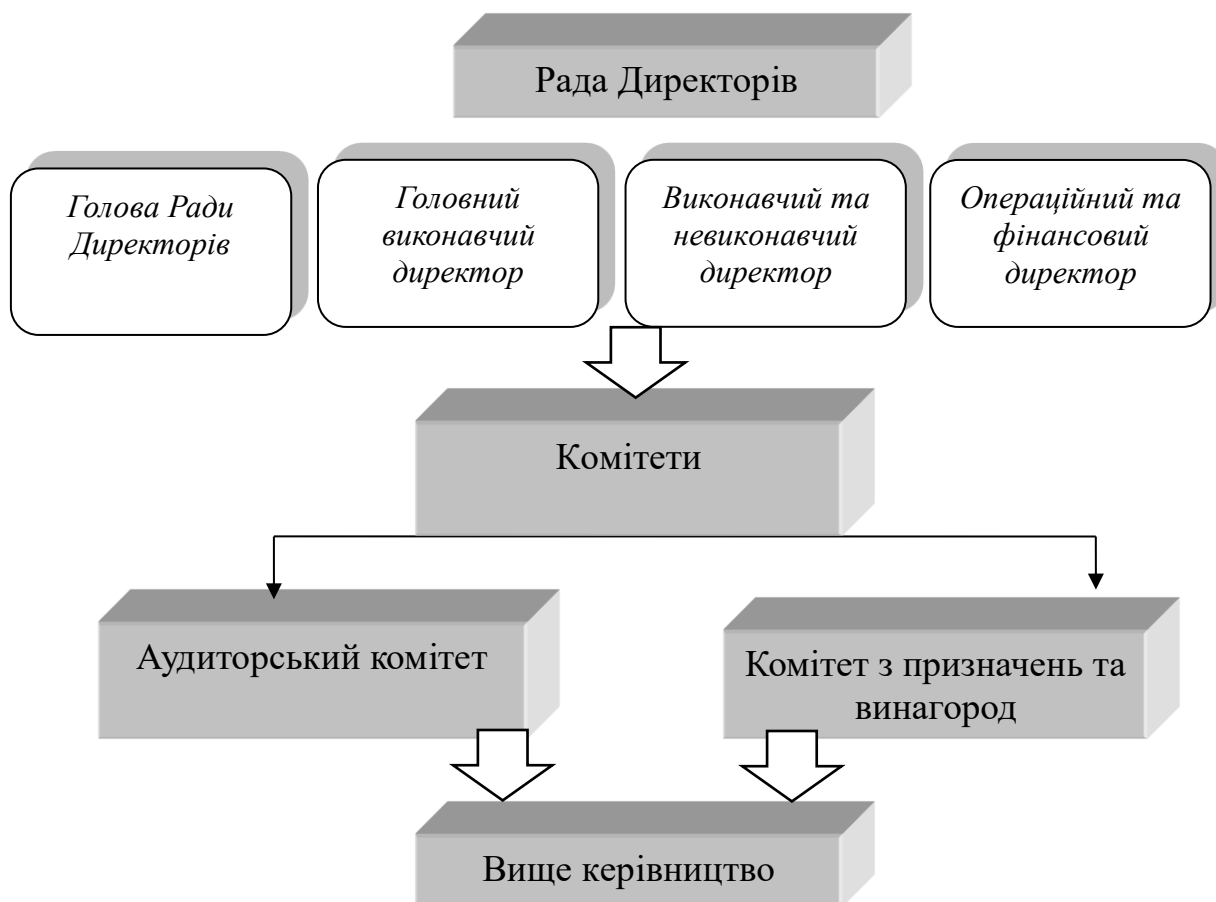

Рисунок 2.1 – Організаційна структура ПрАТ «МХП»

Джерело: складено автором за даними сайту ПрАТ «МХП»

Структура управління ПрАТ «МХП» представлена Радою Директорів, до складу якої входять Голова Ради Директорів, Головний виконавчий директор, Виконавчий директор, Невиконавчий директор, Операційний директор та Фінансовий директор. Для забезпечення ефективного контролю та прийняття рішень діють два основні комітети – Аудиторський комітет та Комітет з призначень та винагород. Ця організаційна структура сприяє чіткому розподілу обов’язків, підвищенню прозорості управління та забезпеченню якісного стратегічного керівництва компанією на рівні вищого керівництва.

Далі, перейдемо безпосередньо до фінансового аналізу діяльності ПрАТ «МХП». В табл. 2.1 буде подано структуру необоротних активів досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.1 – Структура необоротних активів ПрАТ «МХП» за 2021-2024 рр., млн. дол. США

Активи	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення
Необоротні активи					
Основні засоби	1,939	1,855	1,885	2,301	0,362
Активи права користування	277	222	248	266	-11
Нематеріальні активи	-	79	75	66	66
Гудвіл	66	59,8	62	65	-1
Необоротні біологічні активи	27,1	21,2	171	31	3,9
Інвестиції в асоційовані компанії	-	-	1	21	21
Необоротні фінансові активи	28	7	9	10	-18
Відстрочені податкові активи	1,9	2,4	2	1	-0,9
Разом необоротні активи	2,448	2,252	2,298	2,761	0,313
Всього активів	4,103	3,808	3,886	4,426	0,323

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ПрАТ «МХП»

Аналізуючи структуру необоротних активів ПрАТ «МХП» за 2021–2024 роки, спостерігається позитивна динаміка їх загального обсягу – з 2,448 млрд дол. США у 2021 році до 2,761 млрд дол. США у 2024 році, що свідчить про зростання на 0,313 млрд дол. США. Найвагомішу частку в структурі необоротних активів традиційно займають основні засоби, частка яких залишалася стабільно високою протягом досліджуваного періоду. Їх вартість зросла з 1,939 млрд дол. у 2021 році до 2,301 млрд дол. у 2024 році (+0,362 млрд дол.), що свідчить про активне оновлення та розширення виробничих потужностей компанії.

Натомість спостерігається скорочення вартості деяких активів, зокрема активів права користування – з 277 млн дол. у 2021 році до 266 млн дол. у 2024 році, що може бути пов'язано з частковим переглядом або завершенням частини орендних угод. Також зменшення спостерігається за статтею «необоротні фінансові активи» (з 28 млн дол. до 10 млн дол., відхилення –18 млн дол.) та «відстрочені податкові активи» (із 1,9 млн до 1 млн дол.), що може свідчити про зміни у податковій політиці або фінансовому плануванні компанії. Водночас

з'являється нова стаття — інвестиції в асоційовані компанії, що становили 21 млн дол. у 2024 році, що може вказувати на диверсифікацію активів компанії та розширення сфер економічного впливу.

Далі, в табл. 2.2 буде проаналізовано структуру оборотних активів ПрАТ «МХП».

Таблиця 2.2 – Структура оборотних активів ПрАТ «МХП» за 2021-2024 рр., млн. дол. США

Оборотні активи	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення
Запаси	367	413	333	381	14
Біологічні активи	215	176	171	169	-46
Сільськогосподарська продукція	511	361	370	437	-74
Авансові платежі	44,5	29,9	28	47	2,5
Інші оборотні фінансові активи	16	22	34	19	3
Податки до відшкодування і передплати	68	68,7	30	57	-11
Дебіторська заборгованість	156	182,9	186	200	44
Грошові кошти та їх еквіваленти	275	300,5	436	355	80
Разом оборотні активи	1,654	1,556	1,588	1,665	0,011
Всього активів	4,103	3,808	3,886	4,426	0,323

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ПрАТ «МХП»

Аналіз структури оборотних активів ПрАТ «МХП» за 2021–2024 роки свідчить про відносну стабільність у їх загальному обсязі — з 1,654 млрд дол. США у 2021 році до 1,665 млрд дол. США у 2024 році. Темпи зростання залишаються незначними, а загальне відхилення становить лише 0,011 млрд дол. США. Найбільшу частку оборотних активів традиційно формують грошові кошти та їх еквіваленти, які збільшились із 275 млн дол. до 355 млн дол., тобто на 80 млн дол. Це може свідчити про посилення фінансової гнучкості компанії та підвищення рівня ліквідності.

Водночас деякі ключові складові зазнали суттєвих змін. Зокрема, вартість сільськогосподарської продукції скоротилася з 511 млн дол. у 2021 році до 437 млн дол. у 2024 році, що може бути пов'язано з коливаннями ринкових цін, зменшенням обсягів виробництва або зміною структури запасів. Також спостерігається значне

зменшення біологічних активів на 46 млн дол. та скорочення податків до відшкодування на 11 млн дол. Водночас дебіторська заборгованість зросла на 44 млн дол. (з 156 млн до 200 млн дол.), що може свідчити про активні продажі в кредит або збільшення строків погашення дебіторської заборгованості. Загалом, структура оборотних активів компанії демонструє гнучке управління ліквідними ресурсами при збереженні загального обсягу на стабільному рівні.

У підсумку, співвідношення між оборотними та необоротними активами ПрАТ «МХП» протягом 2021–2024 років залишається відносно стабільним, із перевагою на користь необоротних активів, які складають більшу частину загальних активів компанії. Така структура є типовою для агропромислового холдингу, діяльність якого пов’язана з капіталомістким виробництвом, потребою у значних інвестиціях в основні засоби, техніку, інфраструктуру та переробне обладнання. Висока частка необоротних активів забезпечує стабільність, довгострокову ефективність та виробничу потужність підприємства, тоді як оборотні активи відіграють ключову роль у забезпеченні гнучкості, безперервності операційної діяльності та ліквідності. Збалансоване поєднання обох типів активів дає змогу ПрАТ «МХП» ефективно функціонувати в умовах сезонності аграрного бізнесу, ринкових коливань і складної економічної ситуації як в Україні, так і на світових ринках.

Далі, перейдемо до аналізу пасивів ПрАТ «МХП». І розпочнемо ми із власного капіталу досліджуваного підприємства (табл. 2.3).

Аналіз структури власного капіталу ПрАТ «МХП» за 2021–2024 роки свідчить про поступове зростання загального обсягу власного капіталу з 1,794 млрд дол. США у 2021 році до 1,966 млрд дол. США у 2024 році. Основними чинниками такого зростання стали збільшення нерозподіленого прибутку на 495 млн дол. та зростання резерву переоцінки на 149 млн дол., що є ознакою як прибуткової діяльності компанії, так і періодичної переоцінки активів, зокрема основних засобів. Незмінними залишалися статутний капітал (285 млн дол.) та додатковий оплачений капітал (174 млн дол.), що свідчить про відсутність емісій або додаткових інвестицій з боку акціонерів у розглянутий період.

Таблиця 2.3 – Структура власного капіталу ПрАТ «МХП» за 2021-2024 рр.,
млн. дол. США

Роки	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення
Статутний капітал	285	285	285	285	0
Казначейські акції	(45)	(45)	(45)	(45)	0
Додатковий оплачений капітал	174	174	174	174	0
Резерв переоцінки	811	792	706	960	149
Нерозподілений прибуток	1,557	1,558	1,793	2,052	0,495
Резерв перекладу	(1,018)	(1,337)	(1,356)	(1,486)	-0,468
Власний капітал, що належить акціонерам материнської компанії	1,764	1,427	1,557	1,940	0,176
Неконтрольовані відсотки	29	18	10	26	-3
Всього власного капіталу	1,794	1,445	1,567	1,966	0,172

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ПрАТ «МХП»

Водночас негативну динаміку демонструє резерв перекладу, який знизився з –1,018 млрд дол. до –1,486 млрд дол., тобто на 468 млн дол., що, ймовірно, пов'язано з курсовими різницями через девальвацію гривні або інші валютні коливання, оскільки компанія активно працює на зовнішніх ринках. Частка неконтрольованих інтересів зменшилася з 29 млн дол. до 26 млн дол., хоча їх вплив на загальну структуру капіталу є незначним. Загалом, зростання власного капіталу та стабільність основних його складових вказують на фінансову стійкість ПрАТ «МХП» і його здатність формувати внутрішні ресурси для розвитку без суттєвої зовнішньої залежності.

Тепер, перейдемо до динаміки та зобов'язань ПрАТ «МХП» за аналогічний період (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Структура зобов'язань ПрАТ «МХП» за 2021-2024 рр., млн. дол. США

Роки	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення
------	---------	---------	---------	---------	------------

Банківські позики	103	117	234	492	389
Випущені облігації	1,376	1,382	891	894	-0,482
Зобов'язання за орендою	204	164	180	197	-7
Відстрочені доходи	-	-	36	37	37
Відстрочені податкові зобов'язання	44	123	123	169	125
Інші довгострокові зобов'язання	6,5	5	5	6	-0,5
Разом довгострокові зобов'язання	1,735	1,793	1,469	1,795	0,06
Торгові зобов'язання	162	122	142	147	-15
Інші поточні зобов'язання	93	95	99	120	27
Контрактні зобов'язання	53,6	31	18	24	-29,6
Банківські позики	121,5	176	145	271	149,5
Відсотки до сплати	21	42	22	24	3
Зобов'язання за орендою	77	65,2	76	79	2
Разом поточні зобов'язання	529	532	850	665	136
Всього зобов'язань	2,265	2,326	2,319	2,460	0,195

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ПрАТ «МХП»

Аналіз структури зобов'язань ПрАТ «МХП» за 2021–2024 роки свідчить про загальне зростання суми зобов'язань з 2,265 млрд дол. США у 2021 році до 2,460 млрд дол. США у 2024 році, що становить приріст у 195 млн дол. Основну частку зобов'язань традиційно становлять довгострокові зобов'язання. У 2024 році їх обсяг склав 1,795 млрд дол., що на 60 млн дол. більше, ніж у 2021 році. Найсуттєвіший приріст зафіксовано за статтею банківських позик: з 103 млн до 492 млн дол. (+389 млн дол.), що може свідчити про збільшення потреби у довгостроковому фінансуванні інвестиційних проектів компанії.

Натомість суттєве скорочення відбулося за статтею «випущені облігації», яка зменшилася на 482 млн дол. (з 1,376 млрд до 894 млн дол.), що, ймовірно, пов'язано з погашенням або викупом частини боргових зобов'язань. Також спостерігається зростання відстрочених податкових зобов'язань на 125 млн дол., що може бути наслідком зміни облікової політики або податкових відстрочок.

Поточні зобов'язання також демонструють зростання : з 529 млн дол. у 2021 році до 665 млн дол. у 2024 році. Найбільше зростання зафіксовано за банківськими позиками (+149,5 млн дол.) та іншими поточними зобов'язаннями (+27 млн дол.),

що може свідчити про тимчасове залучення короткострокового фінансування для покриття операційних потреб. Загальне збільшення зобов'язань компанії вказує на активне використання боргових інструментів для підтримки масштабної діяльності, однак потребує контролю над структурою боргу з метою забезпечення фінансової стабільності та зменшення ризиків надмірної заборгованості.

Співвідношення власного та позикового капіталу ПрАТ «МХП» у 2021–2024 роках демонструє помірно змінну, але загалом збалансовану фінансову структуру. Протягом цього періоду власний капітал компанії залишався на стабільному рівні, що свідчить про збереження фінансової стійкості та внутрішніх джерел фінансування. Водночас обсяг зобов'язань зростає, що вказує на посилене використання позикових коштів для фінансування діяльності. У результаті частка позикового капіталу продовжує переважати, однак завдяки стабільному зростанню нерозподіленого прибутку та резервів, компанія утримує прийнятний рівень фінансового левериджу. Такий баланс дає змогу МХП ефективно поєднувати власні та зовнішні ресурси для фінансування інвестицій, підтримки ліквідності й реалізації стратегічних планів, що особливо важливо для агропромислового холдингу в умовах високої капіталомісткості та сезонності бізнесу.

Узагальнюючи результати фінансового аналізу ПрАТ «МХП» за 2021–2024 роки, можна зробити висновок про стабільний та відносно стійкий фінансовий стан компанії. Незважаючи на виклики зовнішнього середовища, підприємство демонструє зростання як власного капіталу, так і загальної вартості активів. Збільшення частки необоротних активів свідчить про активне інвестування у виробничі потужності та довгостроковий розвиток. Водночас структура оборотних активів забезпечує необхідний рівень ліквідності для підтримки операційної діяльності. Помірне зростання зобов'язань, особливо довгострокових банківських позик, вказує на активне використання зовнішнього фінансування, однак з урахуванням достатнього обсягу власного капіталу рівень фінансового ризику залишається прийнятним. Загалом ПрАТ «МХП» утримує сильні позиції на ринку, зберігаючи баланс між розвитком, прибутковістю та фінансовою стійкістю.

2.2. Дослідження фінансових показників діяльності ПрАТ «МХП»

Дослідження фінансових показників є ключовим інструментом для оцінки поточного стану, динаміки розвитку та ефективності функціонування підприємства. Аналіз таких показників дозволяє не лише виявити сильні та слабкі сторони в господарській діяльності компанії, але й забезпечити обґрунтовану основу для прийняття управлінських рішень. Особливо актуальним є вивчення фінансової звітності в умовах економічної нестабільності, коли підприємства мають швидко адаптуватися до змін на ринку та ефективно управляти ресурсами.

Для ПрАТ «МХП», одного з лідерів агропромислового комплексу України, регулярний аналіз фінансових показників має вирішальне значення, адже дає змогу оцінити не лише фінансову стабільність компанії, але й її інвестиційну привабливість, рентабельність, ліквідність та платоспроможність. Враховуючи масштаб діяльності, вертикальну інтеграцію бізнесу та високу капіталомісткість виробництва, системне дослідження фінансових коефіцієнтів дозволяє глибше зрозуміти ефективність управління як операційними процесами, так і фінансовими ресурсами компанії.

Аналіз показників майнового стану є важливим інструментом для оцінки фінансової стабільності та ефективності управління активами ПрАТ «МХП». Оскільки компанія веде капіталомістку діяльність у сфері агропромислового виробництва, аналіз структури та динаміки майна дозволяє виявити, наскільки ефективно використовуються основні засоби, чи забезпечено достатній рівень оборотних активів для підтримки поточної діяльності. В табл. 2.5 буде подано динаміку розрахованих показників.

Таблиця 2.5 – Аналіз показників майнового стану ПрАТ «МХП» за 2021-2024 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Нормативне значення	Відхилення
Питома вага активної частини основних засобів, %	32,5	16,3	19,2	24,5	збільшення	-8%
Коефіцієнт зносу	0,71	0,69	0,66	0,65	Зменшення	-0,06
Коефіцієнт оновлення	0,072	0,085	0,112	0,126	Збільшення	0,053

Джерело: розраховано автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Аналіз показників майнового стану ПрАТ «МХП» за 2021–2024 роки свідчить про позитивну динаміку у структурі основних засобів та їх оновленні. Питома вага активної частини основних засобів у 2024 році зросла до 24,5 % порівняно з найнижчим рівнем у 2022 році (16,3 %), що є свідченням нарощування технічного потенціалу підприємства. Попри те, що значення залишається нижчим, ніж у 2021 році (32,5 %), зафіксоване покращення у порівнянні з попередніми роками є позитивною тенденцією, яка свідчить про прагнення компанії до модернізації виробничого обладнання.

Коефіцієнт зносу основних засобів протягом аналізованого періоду поступово зменшувався: з 0,71 у 2021 році до 0,65 у 2024 році, що свідчить про зниження частки зношеного обладнання. Одночасно коефіцієнт оновлення демонструє стале зростання: з 0,072 у 2021 році до 0,126 у 2024 році, тобто оновлення основних засобів відбувається активніше. Такі зміни вказують на інвестиційну активність ПрАТ «МХП» та ефективне управління основним капіталом, що створює передумови для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності підприємства.

Далі здійснимо аналіз показників ліквідності, який є ключовим для оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої поточні фінансові зобов'язання. Він дозволяє визначити рівень фінансової стабільності та забезпечити ефективне

управління оборотними активами. В табл. 2.6 подано динаміку показників ліквідності ПрАТ «МХП» за аналогічний період.

Таблиця 2.6 – Аналіз показників ліквідності ПрАТ «МХП» за 2021-2024 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Нормативне значення	Відхилення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,52	0,564	0,513	0,533	$>0,15-0,2$	0,013
Коефіцієнт поточної ліквідності	2,432	2,128	1,476	1,93	$0,5-0,8$	-0,5
Коефіцієнт загальної ліквідності	3,126	2,924	1,868	2,5	$1-2$	-0,62

Джерело: розраховано автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у ПрАТ «МХП» протягом досліджуваного періоду демонструє стабільно високі значення, що значно перевищують норматив ($0,15-0,2$). У 2024 році цей показник становив 0,533, що свідчить про здатність підприємства оперативно погашати найбільш термінові зобов'язання за рахунок грошових коштів і їх еквівалентів, не залучаючи інші ресурси.

Коефіцієнт поточної ліквідності, навпаки, протягом періоду демонструє тенденцію до зниження з 2,432 у 2021 році до 1,93 у 2024 році. Попри перевищення нормативного діапазону ($0,5-0,8$), зниження значення може свідчити про поступове зменшення обсягу оборотних активів у порівнянні з поточними зобов'язаннями, що потребує більш ефективного управління ліквідністю.

Коефіцієнт загальної ліквідності також зменшився з 3,126 у 2021 році до 2,5 у 2024 році, продовжуючи перебувати вище норми ($1-2$). Така динаміка свідчить про зниження резерву платоспроможності підприємства, хоча загалом компанія

залишається платоспроможною і здатною покривати всі свої боргові зобов'язання сукупними активами.

Загалом аналіз показників ліквідності ПрАТ «МХП» за 2021-2024 роки свідчить про задовільний рівень платоспроможності підприємства. Абсолютна ліквідність протягом всього періоду перевищує нормативне значення, і незважаючи на зниження поточної та загальної ліквідності, вони залишаються вищими за норматив. Це свідчить про наявність фінансової гнучкості, однак також вимагає підвищеної уваги до структури оборотних активів і контролю за обсягом короткострокових зобов'язань з метою збереження фінансової стійкості в майбутньому.

Далі, здійснимо аналіз показників фінансової стійкості, який є надзвичайно важливим для ПрАТ «МХП», оскільки він дозволяє оцінити здатність підприємства підтримувати рівновагу між власними та залученими джерелами фінансування, забезпечуючи довгострокову стабільність і незалежність від зовнішніх кредиторів. Для компанії, яка працює в аграрному секторі з високими ризиками сезонності та цінових коливань, важливо мати достатній рівень власного капіталу та оптимальну структуру зобов'язань. Розраховані показники подано в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз показників фінансової стійкості ПрАТ «МХП» за 2021-2024 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Нормативне значення	Відхилення
Коефіцієнт фінансової автономії	0,437	0,379	0,403	0,444	$>0,5$	0,007
Коефіцієнт заборгованості	0,552	0,61	0,59	0,55	$<0,2$	0,003
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,86	0,85	0,781	0,85	$0,6-0,7$	-0,91
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	-0,395	-0,518	-0,46	-0,477	$>0,1$	-0,08

Джерело: розраховано автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт фінансової автономії відображає частку власного капіталу в загальному обсязі ресурсів підприємства. У досліджуваний період значення показника коливалося в межах від 0,379 до 0,444, що свідчить про недостатній рівень фінансової незалежності, оскільки нормативним вважається значення понад 0,5. Незважаючи на позитивну динаміку у 2024 році (0,444), показник залишається нижчим за норматив, що вказує на переважання позикового фінансування.

В свою чергу коефіцієнт заборгованості демонструє частку залучених коштів у фінансуванні активів. Його значення за аналізований період зменшилось з 0,552 у 2021 році до 0,55 у 2024 році, що в цілому є позитивною тенденцією. Однак показник все одно суттєво перевищує нормативне значення ($<0,2$), що свідчить про значну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт фінансової стійкості характеризує співвідношення власного капіталу та зобов'язань, і його оптимальне значення має бути в межах 0,6-0,7. Протягом 2021–2024 років цей показник коливався у межах 0,781-0,86, перевищуючи норматив. Це вказує на те, що підприємство має відносно високий рівень фінансової стабільності, однак у 2023 році спостерігалось зниження до 0,781, що може свідчити про деяке посилення фінансових ризиків.

Для ПрАТ «МХП», за період 2021-2024 років коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами мав негативне значення: від -0,395 у 2021 році до -0,477 у 2024 році. Це свідчить про стійкий дефіцит власного оборотного капіталу, що означає: у підприємства не лише відсутні власні кошти для фінансування поточної діяльності, а й частина необоротних активів фінансується за рахунок короткострокових зобов'язань. Така ситуація є ознакою фінансової нестабільності, підвищує ризик неплатоспроможності та створює потребу в реструктуризації джерел фінансування для посилення ліквідності.

Узагальнюючи результати аналізу показників фінансової стійкості ПрАТ «МХП» за 2021-2024 роки, можна зробити висновок про недостатньо стабільне фінансове становище підприємства. Незважаючи на позитивну динаміку коефіцієнта фінансової автономії, його значення залишається нижчим за нормативне, що вказує на надмірну залежність від позикового капіталу. Високий

рівень коефіцієнта заборгованості також підтверджує значну частку зобов'язань у структурі джерел фінансування. Коефіцієнт фінансової стійкості коливався вище нормативного значення, що на перший погляд позитивно, однак це може бути наслідком високої загальної капіталізації без належної структури капіталу. Особливу небезпеку становить негативне значення коефіцієнта забезпеченості власними оборотними засобами, що свідчить про дефіцит власного обігового капіталу та високу залежність від короткострокових джерел. У цілому це вказує на необхідність перегляду фінансової стратегії компанії з метою зниження боргового навантаження та зміцнення довгострокової платоспроможності.

Також, слід проаналізувати показники ділової активності ПрАТ «МХП» за аналогічний досліджуваний період. Їх динаміку подано в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Аналіз показників ділової активності ПрАТ «МХП» за 2021-2024 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення
Коефіцієнт оборотності активів	0,578	0,693	0,777	0,688	0,11
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,322	1,828	1,927	1,549	0,22
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	15,2	14,44	16,24	15,23	0,024
Коефіцієнт оборотності основних засобів	1,22	1,42	1,6	1,32	0,1

Джерело: розраховано автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Аналіз показників ділової активності ПрАТ «МХП» за 2021–2024 рр. свідчить про загальну позитивну динаміку ефективності використання ресурсів підприємства. Коефіцієнт оборотності активів зростав з 0,578 у 2021 році до 0,777 у 2023 році, хоча в 2024 році відбулося незначне зниження до 0,688. Така тенденція свідчить про підвищення ефективності управління активами підприємства з подальшим незначним зниженням. Коефіцієнт оборотності власного капіталу

також демонструє ріст, що вказує на покращення прибутковості капіталовкладень, хоч і з незначним зменшенням у 2024 році.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості залишається на високому рівні протягом усіх років (від 14,44 до 16,24), що свідчить про швидке повернення коштів від покупців і ефективну кредитну політику. Також спостерігається зростання коефіцієнта оборотності основних засобів - з 1,22 у 2021 році до 1,6 у 2023 році, із подальшим зниженням до 1,32 у 2024 році. Загалом це свідчить про достатньо активне використання основних засобів підприємства для отримання доходу, хоча в останній рік темпи дещо сповільнилися.

Як висновок слід відзначити, що ПрАТ «МХП» упродовж 2021-2024 років демонструє відносну стабільність фінансового стану з тенденцією до покращення окремих показників. Показники ліквідності та фінансової стійкості показують переважно стабільні значення, хоча деякі з них не досягають нормативного рівня, зокрема коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами. Водночас аналіз структури капіталу та відповідних показників вказує на збереження значної залежності підприємства від позикових ресурсів, що може створювати додаткові ризики у випадку змін ринкової кон'юнктури або зниження прибутковості. Незважаючи на високу ділову активність компанії, яка забезпечує ефективне використання наявних ресурсів, слід звернути увагу на підвищення рівня фінансової автономії та оптимізацію структури джерел фінансування. Таким чином, фінансовий стан ПрАТ «МХП» загалом є задовільним, але потребує подальших заходів з підвищення ефективності управління капіталом та зміцнення фінансової стабільності.

2.3. Аналіз ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «МХП»

Ефективне використання фінансових ресурсів є ключовим чинником забезпечення сталого розвитку та конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкової економіки. Для великого агропромислового підприємства, такого як ПрАТ «МХП», раціональне управління фінансами дозволяє не лише підтримувати високу продуктивність і рентабельність, а й своєчасно реагувати на коливання ринкової кон'юнктури, зміну валютного курсу та інші зовнішні виклики. У сучасних умовах постійної економічної турбулентності важливим завданням є не лише залучення фінансових ресурсів, а й забезпечення їхнього ефективного обігу, інвестування та використання для зростання вартості компанії.

Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «МХП» передбачає аналіз таких показників, як рентабельність активів, капіталу, доходів. Ці індикатори дають змогу оцінити, наскільки раціонально підприємство перетворює вкладені ресурси у фінансові результати, і які напрямки його діяльності є найрезультативнішими. Вивчення динаміки цих показників за кілька періодів дозволяє виявити сильні та слабкі сторони у фінансовому управлінні компанії та окреслити резерви підвищення її ефективності.

Перш за все, проаналізуємо динаміку фінансових результатів ПрАТ «МХП», які подані в наступній табл. 2.9. Дослідження таких показників дає змогу проаналізувати формування кінцевого результату у вигляді прибутку чи збитку.

Аналіз динаміки основних фінансових показників діяльності ПрАТ «МХП» у 2021-2024 роках свідчить про позитивну тенденцію в більшості ключових параметрів. Зокрема, чистий дохід від реалізації продукції зріс на 674 млн дол. США, що є позитивним фактором, оскільки компанія навіть працюючи в умовах війни збільшує обсяги продажів. Одночасно із зростанням виручки спостерігається й збільшення собівартості реалізованої продукції – на 521 млн дол. США, що може свідчити про зростання витрат на виробництво або зміну структури продукції.

Таблиця 2.9 – Основні фінансові показники діяльності ПрАТ «МХП» в період 2021-2024 років, млн. дол. США

Індикатор	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення
Чистий дохід від реалізації продукції	2372	2642	3021	3046	674
Собівартість реалізованої продукції	1812	1906	2234	2333	521
Операційні доходи	506	255	339	440	-66
Операційні витрати	228,1	254	270	348	119,9
EBITDA	648	384	445	566	-82
Маржа EBITDA	27%	15%	16%	19%	-8%

Джерело: складено автором за даними офіційної звітності МХП

Операційні доходи продемонстрували зниження на 66 млн дол. США, що може бути наслідком зменшення прибутковості окремих видів діяльності. Водночас операційні витрати зросли на 119,9 млн дол. США, що також негативно вплинуло на прибутковість. EBITDA зменшилася за цей період на 82 млн дол. США. Відповідно, маржа EBITDA зазнала зниження з 27% до 19%, що свідчить про зниження ефективності операційної діяльності компанії попри зростання виручки.

Загалом динаміка фінансових показників ПрАТ «МХП» свідчить про збереження стійких позицій компанії на ринку в умовах складного зовнішнього середовища, зокрема макроекономічної нестабільності, воєнного стану в країні та глобальних коливань у продовольчій сфері. Попри певні внутрішні виклики, такі як зростання виробничих витрат і тиск на операційну рентабельність, підприємство демонструє адаптивність, зберігає обсяги реалізації та продовжує здійснювати операційну діяльність на конкурентному рівні. Це свідчить про високий рівень управління ресурсами, стратегічну гнучкість і здатність компанії до оперативного реагування на зовнішні загрози.

Далі, проаналізуємо динаміку чистого прибутку ПрАТ «МХП» за аналогічний період 2021-2024 рр. (Рис. 2.2).

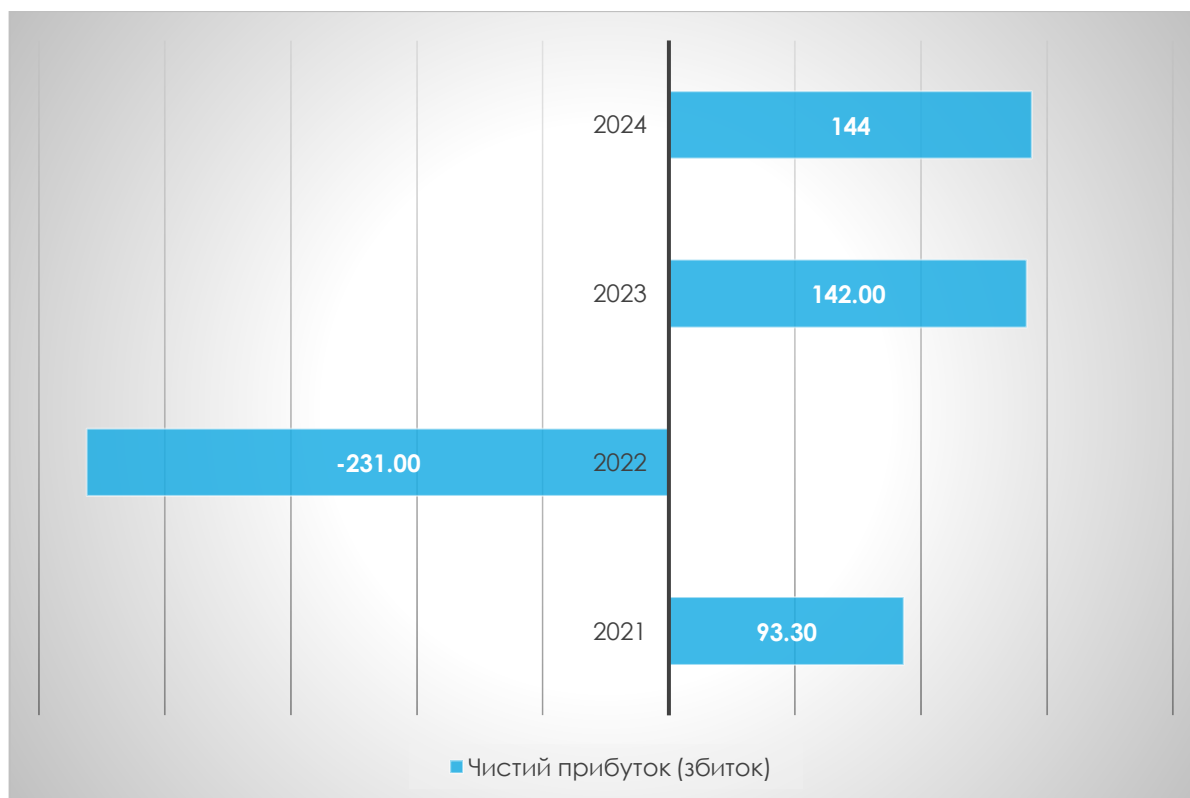

Рисунок 2.2 – Показник чистого прибутку(збитку) для ПрАТ «МХП» в 2021-2024 рр., у %

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ПрАТ «МХП»

Аналіз показника чистого прибутку ПрАТ «МХП» за 2021-2024 роки свідчить про значні коливання результатів фінансової діяльності підприємства, особливо у 2022 році. Після прибуткового 2021 року, коли компанія забезпечила позитивний результат, у 2022 році було зафіксовано суттєвий збиток у розмірі -231 млн дол. США. Такий негативний результат є закономірним з огляду на масштабні зовнішні потрясіння, передусім пов'язані з початком повномасштабної війни в Україні.

У 2022 році підприємства аграрного сектору, включно з ПрАТ «МХП», зазнали серйозних логістичних обмежень, втратили доступ до окремих ринків збуту, зіткнулися з порушенням ланцюгів постачання та зростанням собівартості продукції. Однак варто відзначити швидке відновлення компанії: вже у 2023 та

2024 роках МХП знову вийшло на рівень прибутковості (142 млн дол. і 144 млн дол. відповідно), що свідчить про ефективні антикризові дії менеджменту, адаптивність бізнес-моделі та збереження конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Аналіз показників рентабельності є ключовим для оцінки ефективності діяльності підприємства та здатності генерувати прибуток від вкладених ресурсів. Ці показники допомагають виявити, наскільки раціонально використовуються активи, капітал і операційні витрати, а також слугують основою для прийняття стратегічних і управлінських рішень. Регулярний моніторинг рентабельності дозволяє своєчасно реагувати на зміни в ринкових умовах і підвищувати фінансову стабільність компанії.

На наступному рис. 2.3 буде подано динаміку розрахованих рентабельності активів, власного капіталу та рентабельності діяльності для ПрАТ «МХП» протягом досліджуваного періоду 2021-2024 рр.

Рисунок 2.3 – Динаміка показників рентабельності ПрАТ «МХП» в 2021-2024 рр., у %

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ПрАТ «МХП»

Динаміка показників рентабельності ПрАТ «МХП» у 2021-2024 роках відображає складний період адаптації підприємства до зовнішніх економічних викликів і демонструє відновлення ефективності використання фінансових ресурсів. Проте навіть враховуючи той факт, що в 2022 році всі показники рентабельності мали від'ємне значення через отримання збитку, слід відмітити, що в 2021 році, компанія отримала менший обсяг прибутку ніж в 2023 та 2024 роках, в той час показники рентабельності в 2021 році були вищими. Тобто можна зробити висновок, що ефективність використання фінансових ресурсів компанії в післявоєнний період все одно зменшилася.

Незважаючи на складні зовнішні умови, зокрема воєнний конфлікт в Україні, ПРАТ «МХП» змогло зберегти стабільність фінансової діяльності та адаптуватися до нових викликів. Позитивною тенденцією є зростання абсолютних обсягів прибутку, розширення ресурсної бази та нарощування активів, що свідчить про довгострокову стратегію розвитку і зміцнення позицій на ринку.

Водночас, аналіз рентабельності показує, що ефективність використання фінансових ресурсів дещо знизилася через збільшення масштабів діяльності і розширення капіталу, що є типовим для періоду післякризового відновлення. Компанія демонструє високу адаптивність та здатність управляти фінансовими потоками в умовах підвищених ризиків, однак для подальшого зростання їй необхідно зосередитися на оптимізації структури капіталу та підвищенні операційної ефективності.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПРАТ «МХП»

3.1 Основні напрямки підвищення ефективності використання капіталу ПрАТ «МХП»

Підвищення ефективності використання капіталу є одним із ключових завдань для забезпечення стабільного розвитку та конкурентоспроможності ПрАТ «МХП». Рациональне управління капіталом дозволяє максимально використовувати наявні фінансові ресурси, спрямовуючи їх на реалізацію стратегічних і поточних цілей підприємства. У сучасних умовах ринкової економіки, коли фінансові ресурси є обмеженими, особливо важливо оптимізувати структуру капіталу, зменшувати його вартість та забезпечувати збалансованість між власними і залученими джерелами фінансування. Це сприяє підвищенню фінансової стійкості компанії та покращенню її інвестиційної привабливості.

Враховуючи складність і динамічність економічного середовища, ПрАТ «МХП» має зосередити увагу на ключових напрямках вдосконалення використання капіталу, що включають модернізацію фінансового менеджменту, вдосконалення внутрішніх процесів контролю та планування, а також впровадження інноваційних інструментів залучення і розподілу фінансових ресурсів. Такі заходи дозволять підприємству не лише підвищити ефективність управління капіталом, а й забезпечити довгострокову стабільність та зростання у складних ринкових умовах.

Найбільш важливим аспектом в даному розрізі є визначення показника WACC (середньозваженої вартості капіталу) для ПрАТ «МХП» протягом досліджуваного періоду.

Таблиця 3.1 – Початкові дані для калькуляції показника WACC для ПрАТ «МХП» в 2021-2024 рр.

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Власний капітал, млн. дол. США	1794	1445	1567	1966
Частка власного капіталу, у %	44,19	38,31	40,32	44,41
Позиковий капітал, млн. дол. США	2265	2326	2319	2460
Частка позичкового капіталу, у %	55,8	61,68	59,67	55,58
Ставка податку на прибуток, у %	18	18	18	18

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ПрАТ «МХП»

Аналіз таблиці 3.1 свідчить про зміну структури капіталу ПрАТ «МХП» у 2021–2024 роках, що безпосередньо впливає на величину показника WACC. Власний капітал у 2022 році зазнав суттєвого зменшення, однак у 2023–2024 роках демонструє поступове зростання, що супроводжується підвищенням його частки в загальній структурі капіталу до 44,41% у 2024 році. Водночас позиковий капітал у 2022 році досяг пікової частки — 61,68%, проте згодом знижується до 55,58%, що свідчить про зменшення фінансової залежності підприємства.

Також, важливим аспектом є визначення вартості власного та позикового капіталу для ПрАТ «МХП». Тільки після цього ми зможемо розрахувати значення середньозваженої вартості капіталу (табл. 3.2).

Вартість власного капіталу ПрАТ «МХП» розраховується за формулою:

$$Re = Risk\text{-}Free\ Rate + Beta \times ERP \quad (3.1)$$

Тобто це безризикова ставка плюс добуток бета-коефіцієнта на премію за ризик ринку. Бета-коефіцієнт відображає волатильність акцій компанії відносно ринку. Поточна безризикова ставка базується на прибутковості державних облігацій, а премія за ризик ринку показує додаткову дохідність, яку інвестори очікують понад безризикову ставку.

Вартість боргового капіталу визначається як фактична ставка, яку компанія сплачує за користування позиковими коштами, включаючи облігації, кредити та інші форми заборгованості. Цей показник є важливою складовою при розрахунку WACC, оскільки відображає витрати на обслуговування боргу з урахуванням податкових пільг.

Таблиця 3.2 – Розрахунок WACC для ПрАТ «МХП» в 2021-2024 рр., у %

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
R_d , %	11,43	10,24	10,12	10,57
R_e , %	4,96	7,48	7,14	7,42
D , %	0,56	0,62	0,60	0,56
E , %	0,44	0,38	0,40	0,44
S , %	18,0	18,0	18,0	18,0
WACC, %	8,17	8,66	8,39	8,57

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ПрАТ «МХП» та [42]

Аналіз динаміки показника WACC ПрАТ «МХП» за 2021–2024 роки свідчить про коливання рівня загальної вартості залучення фінансових ресурсів для компанії. У 2021 році значення WACC становило 8,17%, а найвищого рівня показник досяг у 2022 році — 8,66%. Це було зумовлено зростанням частки позикового капіталу (до 62%) та підвищенням вартості власного капіталу (до 7,48%). У 2024 році показник WACC знову зріс до 8,57%, що відображає підвищення вартості позикового капіталу на фоні відносно стабільної структури капіталу.

Загалом, середньозважена вартість капіталу ПрАТ «МХП» перебувала на рівні 8-9% упродовж аналізованого періоду, що є допустимим рівнем для великої агропромислової компанії. Коливання вартості боргового та власного капіталу, а також зміна їх часток у загальній структурі мали безпосередній вплив на динаміку WACC. Це свідчить про гнучке управління капіталом компанії залежно від ринкових умов та доступності фінансових ресурсів. Показник WACC є ключовим для оцінки інвестиційної привабливості підприємства, тому стабільність цього індикатора у

межах заданого діапазону дає змогу зробити висновок про виважену фінансову політику компанії, спрямовану на оптимізацію структури капіталу та зниження вартості його залучення.

Також, в розрізі оптимізації структури капіталу розглянемо варіанти співвідношення боргового та власного капіталу, та відповідні значення WACC (табл. 3.3.)

Таблиця 3.3 – Оптимізація структури капіталу для ПрАТ «МХП»

Показники	Варіанти розрахунку						
	1	2	3	4	5	6	7
Варіанти структури капіталу							
А) власний капітал,	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,2
Б) борговий капітал	0,8	0,7	0,6	0,5	0,4	0,3	0,8
Вартість власного капіталу, %	7,42	7,42	7,42	7,42	7,42	7,42	7,42
Вартість позикового капіталу, %	10,57	10,57	10,57	10,57	10,57	10,57	10,57
Ставка податку на прибуток	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
WACC, %	8,41	8,29	8,16	8,04	7,91	7,79	7,66

Джерело: складено автором самостійно

На основі таблиці 3.3, яка демонструє моделювання WACC залежно від структури капіталу, можна зробити висновок, що найоптимальнішим і водночас найбільш реалістичним варіантом для ПрАТ «МХП» в поточній ситуації є варіант 5, де частка власного капіталу становить 60%, а боргового - 40%, при відповідному значенні WACC - 7,91%.

Такий вибір є обґрунтованим з огляду на кілька чинників:

- по-перше, динаміка фактичної структури капіталу компанії у 2021-2024 рр. (табл. 3.1) показує, що МХП прагне до зменшення частки боргу (від 61,68% у 2022 р. до 55,58% у 2024 р.), тобто рухається у напрямі більшої фінансової стабільності за рахунок зростання частки власного капіталу.
- по-друге, значення WACC у варіантах 5,6 та 7 (7,91%, 7,79% і 7,66%) є найнижчими серед усіх змодельованих, що свідчить про максимальну ефективність капіталізації за даних умов вартості капіталів та податкової ставки.

- по-третє, з огляду на поточну волатильність фінансових ринків, підвищення частки власного капіталу дозволяє зменшити ризики дефолту та забезпечити більшу довіру інвесторів. Але так різко зменшити обсяг боргового фінансування не так просто, тому оптимізація структури капіталу до рівня 60/40 на користь власного капіталу є вкрай реальною та обґрунтованою.

Отже, найбільш доцільною з практичної точки зору є стратегія, за якої власний капітал формує близько 70% загального капіталу, а орієнтовне цільове значення WACC становить 7,91%, що забезпечує баланс між фінансовою безпекою компанії та ефективністю залучення капіталу.

У результаті проведеного аналізу встановлено, що ефективне використання фінансових ресурсів є ключовим чинником стабільного розвитку ПрАТ «МХП» в умовах динамічного економічного середовища. Компанія демонструє позитивну динаміку фінансових показників, зокрема зростання обсягу власного капіталу та оптимізацію структури джерел фінансування. Аналіз середньозваженої вартості капіталу (WACC) свідчить про послідовну роботу підприємства над зниженням вартості фінансування через коригування співвідношення боргового й власного капіталу, що є передумовою для підвищення інвестиційної привабливості та зміцнення конкурентоспроможності.

Водночас визначено потребу у вдосконаленні механізмів управління фінансовими ресурсами шляхом упровадження стратегій, спрямованих на зниження вартості капіталу, мінімізацію фінансових ризиків та забезпечення стабільної ліквідності. Раціоналізація структури капіталу, активніше використання внутрішніх джерел фінансування, підвищення рентабельності інвестиційних проектів і впровадження сучасних інструментів фінансового планування є основними напрямками, які дозволять ПрАТ «МХП» досягти довгострокової фінансової стійкості та ефективного використання наявних ресурсів.

3.2 Оптимізація фінансового управління ПрАТ «МХП»

Оптимізація фінансового управління ПрАТ «МХП» набуває особливої значущості в контексті виявлених у другому розділі дослідження проблемних аспектів, пов'язаних із нераціональним використанням фінансових ресурсів, коливанням структури капіталу та зниженням окремих показників фінансової ефективності. Зокрема, було встановлено нестабільність динаміки основних фінансових коефіцієнтів, надмірну залежність від позикового капіталу в окремі періоди, а також недостатній рівень рентабельності власного капіталу. Це свідчить про наявність системних викликів в управлінні фінансами, що потребують комплексного перегляду фінансової політики підприємства та впровадження більш гнучких і обґрунтованих підходів до управління грошовими потоками, інвестиціями та джерелами фінансування.

З огляду на виявлені проблеми, оптимізація фінансового управління повинна ґрунтуватися на формуванні збалансованої структури капіталу, зниженні залежності від зовнішніх запозичень та підвищенні ефективності використання власного капіталу. Необхідним є запровадження сучасних інструментів фінансового аналізу та планування, посилення внутрішнього контролю за витратами, удосконалення механізмів управління оборотним капіталом, а також активізація роботи щодо підвищення рентабельності діяльності. Усе це дозволить не лише вирішити наявні фінансові труднощі, а й закласти основу для сталого розвитку компанії в довгостроковій перспективі.

Для забезпечення довгострокової фінансової стійкості ПрАТ «МХП» необхідно впровадити комплексний підхід до вдосконалення фінансового управління. На основі проведеного аналізу було визначено ключові напрями, реалізація яких дозволить компанії підвищити ефективність використання фінансових ресурсів, оптимізувати структуру капіталу, знизити витрати та зміцнити

конкурентні позиції на ринку. На рисунку 3.1 представлено послідовні етапи, що формують цілісну систему заходів щодо покращення фінансового стану та досягнення стійкого економічного розвитку підприємства.

Ми більш детально розглянемо кожен із пунктів. Етап 1. Запровадження стратегічного планування дозволить ПрАТ «МХП» формувати довгострокові цілі та підвищити прогнозованість прийняття управлінських рішень. Такий підхід включає трирічне бюджетування, аналіз відхилень, а також стрес-тестування фінансових показників, що забезпечить стійкість до зовнішніх економічних змін і ризиків.

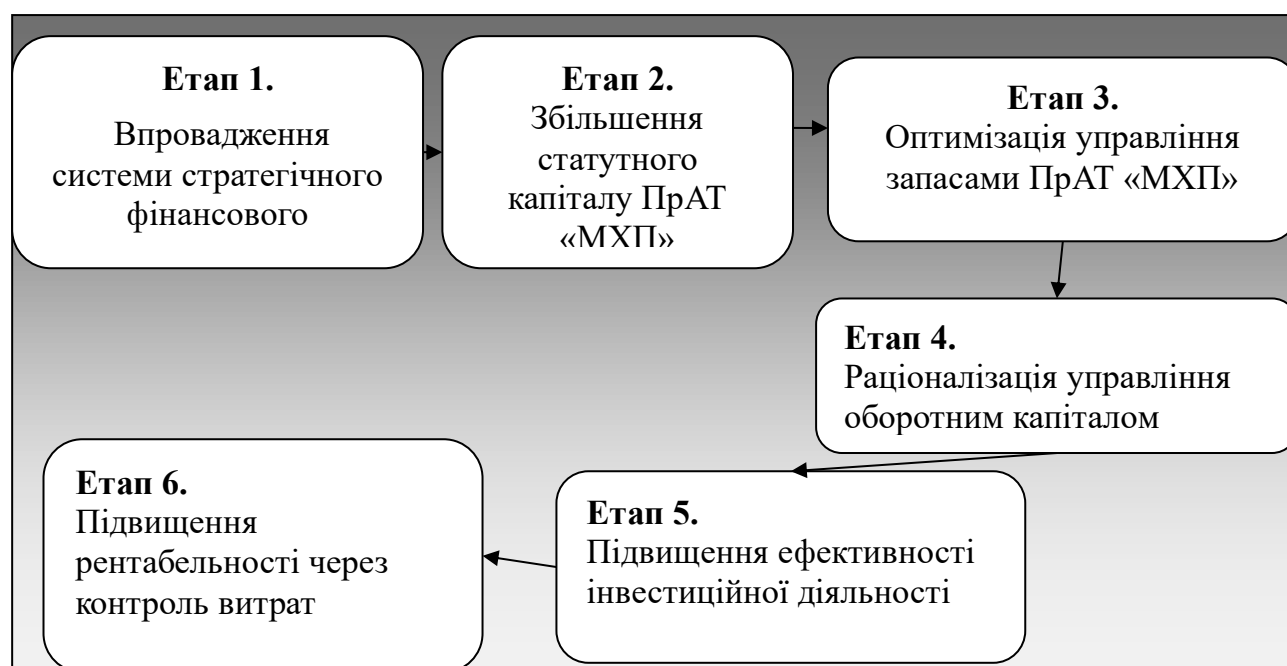

Рисунок 3.1 – Основні напрями підвищення фінансової стійкості ПрАТ «МХП»

Джерело: складено автором на основі

Етап 2. Збільшення статутного капіталу ПрАТ «МХП» за рахунок додаткових емісій акцій або реінвестування прибутку дозволяє знизити боргове навантаження компанії, зменшити ризики фінансової залежності та покращити показники WACC. Це також сприятиме підвищенню довіри з боку інвесторів і кредиторів.

Етап 3. Оптимізація управління запасами ПрАТ «МХП». Рациональне управління запасами передбачає зменшення надлишкових залишків продукції на складах, що дозволяє знизити обігові витрати й підвищити ефективність використання оборотного капіталу. Запровадження цифрових інструментів контролю запасів (WMS) допоможе уникнути дефіцитів і втрат.

Етап 4. Рационалізація управління оборотним капіталом. Оптимізація дебіторської та кредиторської заборгованості, а також більш ефективне управління грошовими потоками дозволить зменшити фінансові розриви, покращити ліквідність та підвищити гнучкість компанії в умовах нестабільного ринку.

Етап 5. Підвищення ефективності інвестиційної діяльності. Інвестування в стратегічно важливі проєкти, зокрема в створення логістичних центрів на заході України, дозволяє компанії скоротити логістичні витрати, вийти на нові ринки та підвищити загальну прибутковість капіталовкладень. Ефективність інвестицій повинна оцінюватися через показники NPV, IRR та період окупності.

Етап 6. Підвищення рентабельності через контроль витрат. Системний контроль за витратами, аудит внутрішніх процесів і впровадження енергоефективних технологій дозволять знизити собівартість продукції та підвищити прибутковість компанії. Це є ключовою умовою для зростання фінансової стійкості ПрАТ «МХП» у середньо- та довгостроковій перспективі.

В розрізі підвищення ефективності інвестиційної діяльності, актуальним буде створення логістичних центрів для ПрАТ «МХП» на заході України. Даний проєкт відповідає стратегічним цілям компанії щодо розширення інфраструктури, оптимізації ланцюгів постачання та зміцнення позицій на внутрішньому й зовнішньому ринках. З огляду на геополітичну ситуацію, зокрема ускладнене логістичне сполучення на сході країни, саме західні області набувають особливого значення як стабільний транспортно-логістичний вузол. Розміщення логістичних потужностей у цьому регіоні дозволить мінімізувати ризики постачання, скоротити час транспортування продукції до країн ЄС, а також зменшити витрати на експортні операції.

Такий проєкт відповідає європейським тенденціям побудови гнучких, багатофункціональних логістичних систем, що є особливо важливим у контексті інтеграції України до єдиного економічного простору з ЄС. Орієнтовні витрати подано в наступній табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Інвестиційні витрати ПрАТ «МХП» в розрізі будівництва нового логістичного центру

Стаття	Обсяг за одиницю	Кількість	Загальна сума, тис. дол. США
Придбання землі (площа не менше 20га)	7500 дол/га	20	150,00
Дозвільні документи на отримання будівництва та розробка документації	45 000	1	45,00
Власне будівництво логістичного центру з усіма складовими	400 дол. за кв. м.	20 000	8000,00
Середня заробітна плата робітників	450 дол на місяць на особу	300	135,00
Всього	-	-	8330,00

Джерело: розраховано автором самостійно

Як бачимо, основними статтями, які будуть стосуватися даного інвестиційного проєкту, буде придбання земельної ділянки, оформлення дозвільних документів та будівництво. Окремо також відзначимо формування штату для даного логістичного центру, який орієнтовно буде складати 300 осіб.

Далі, нам аналогічно слід проаналізувати потенційні вигоди від впровадження даного проєкту. За основі для дохідної частини, нами буде взяти потенційну економію від його будівництва та зменшення рівня логістичних та транспортних витрат. Нами буде розраховано потенційно три сценарії, за яких економія на операційних витратах ПрАТ «МХП» буде складати відповідно 1%, 1,5% та 3% відповідно (з розрахунку 348 млн. дол. за 2024 фінансовий рік).

Таблиця 3.4 – Розрахунок ефективності інвестицій в проект побудови логістичного центру для ПрАТ «МХП»

Показник	2025	2026	2027	2028	Разом
Розмір інвестицій, тис. дол.	8330				8330
Доходи – оптимістичний сценарій, тис. дол.		8700	8700	8700	
Доходи – реальний сценарій, тис. дол.		5220	5220	5220	
Доходи – песимістичний сценарій, тис. дол.		3480	3480	3480	
Витрати на підтримання проекту, тис. дол.		150	157,5	165	
Ставка дисконтування, г, %		30	30	30	
NPV (оптимістичний сценарій)	6997,68				
NPV (реалістичний сценарій)	677,6				
NPV (песимістичний сценарій)	-8802,5				

Джерело: розраховано автором самостійно

З даних, розрахованих в табл. 3.4 видно, що реалізація проекту буде економічно вигідною за оптимістичного та реалістичного сценарію, що безпосередньо свідчить про ефективність даного проекту. Проте, остаточне рішення щодо інвестування має супроводжуватись системою ризик-менеджменту та варіативним плануванням.

У разі реалізації інвестиційного проекту зі створення логістичного центру за оптимістичним або реалістичним сценарієм ПрАТ «МХП» може очікувати на суттєве підвищення прибутковості та зміцнення фінансової стійкості. За оптимістичним сценарієм прогнозоване позитивне NPV на рівні 6997,68 тис. дол. забезпечить значне зростання чистого прибутку та створить додаткові резерви для подальшого розвитку. Навіть у реалістичному сценарії, де NPV становить 677,6 тис. дол., компанія отримає приріст фінансових ресурсів, що сприятиме зменшенню

залежності від зовнішнього фінансування, покращенню ліквідності та підвищенню інвестиційної привабливості. Таким чином, проєкт за цих умов посилює стратегічні фінансові позиції МХП.

В цілому, нами було запропоновано основні аспекти удосконалення фінансового управління в ПрАТ «МХП», яка є ключовим чинником підвищення ефективності діяльності компанії в умовах динамічного зовнішнього середовища. Запропоновані напрями вдосконалення — впровадження стратегічного фінансового планування, збільшення частки власного капіталу, оптимізація управління запасами й оборотними активами, а також підвищення рентабельності — є не лише теоретично обґрунтованими, а й підтвердженими аналітичними розрахунками в другому розділі.

Реалізація інвестиційного проєкту зі створення логістичного центру також має вагоме стратегічне значення, оскільки дозволяє МХП підвищити прибутковість, покращити фінансову стійкість і зменшити логістичні витрати. За результатами сценарного аналізу проєкт є економічно доцільним у базовому та оптимістичному сценаріях, що свідчить про потенціал його впливу на довгострокову стабільність компанії. Таким чином, інтеграція запропонованих заходів у систему управління фінансами забезпечить формування збалансованої фінансової політики та підвищить конкурентоспроможність підприємства.

ВИСНОВКИ

Написання даної кваліфікаційної роботи дає змогу зробити такі висновки:

1. Фінанси акціонерних товариств відіграють ключову роль у забезпеченні стабільного функціонування та розвитку підприємств у ринкових умовах, виступаючи складовою частиною фінансової системи держави. Економічна сутність фінансів акціонерних товариств полягає у формуванні, розподілі та ефективному використанні фінансових ресурсів, що забезпечують платоспроможність, інвестиційну активність і прибутковість компаній. Аналіз різних підходів до визначення акціонерного капіталу дозволив сформулювати власне розуміння цієї категорії як сукупності матеріальних і нематеріальних ресурсів, об'єднаних через систему цінних паперів і спрямованих на максимізацію добробуту акціонерів та соціально-економічного ефекту діяльності підприємства. Формування структури акціонерного капіталу залежить від комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів, що вимагає ретельного управління та контролю для досягнення оптимальних результатів діяльності товариства.

2. Правове регулювання діяльності акціонерних товариств в Україні базується на комплексі нормативно-правових актів, які визначають порядок створення, функціонування, управління та контролю цих підприємств. Законодавство встановлює чіткі механізми взаємодії між акціонерами, органами управління та контролю, що сприяє підвищенню прозорості діяльності та захисту прав інвесторів. Незважаючи на наявність законодавчих норм і регулюючих органів, ефективність правового регулювання в цій сфері поки що залишається недостатньою через низький рівень розвитку фондового ринку, проблеми корпоративних відносин і часті конфлікти. Прийняття нового закону «Про акціонерні товариства» та впровадження сучасних механізмів, таких як електронне голосування, є важливим кроком у напрямку адаптації українського законодавства до міжнародних стандартів та підвищення ефективності корпоративного управління.

3. Управління фінансами акціонерних товариств є ключовим чинником забезпечення їх стабільності, ефективності та конкурентоспроможності. Основними цілями такого управління є забезпечення безперервної платоспроможності товариства та максимізація добробуту акціонерів через оптимізацію використання фінансових ресурсів, підвищення прибутковості і зростання ринкової вартості компанії. Завдання фінансового менеджменту охоплюють збільшення рентабельності власного капіталу, залучення коштів на вигідних умовах, підтримку ліквідності, оптимізацію структури капіталу та ефективний контроль за фінансовими ризиками. Впровадження системного і збалансованого підходу до фінансового управління сприяє стабільному розвитку акціонерних товариств в умовах динамічної ринкової кон'юнктури.

4. Здійснений аналіз показав, що протягом досліджуваного періоду, ПрАТ «МХП» демонстрував зростання як власного капіталу, так і загальної вартості активів. Збільшення частки необоротних активів свідчить про активне інвестування у виробничі потужності та довгостроковий розвиток. Водночас структура оборотних активів забезпечує необхідний рівень ліквідності для підтримки операційної діяльності. Помірне зростання зобов'язань, особливо довгострокових банківських позик, вказує на активне використання зовнішнього фінансування, однак з урахуванням достатнього обсягу власного капіталу рівень фінансового ризику залишається прийнятним. Загалом ПрАТ «МХП» утримує сильні позиції на ринку, зберігаючи баланс між розвитком, прибутковістю та фінансовою стійкістю.

5. ПрАТ «МХП» упродовж 2021-2024 років демонструє відносну стабільність фінансового стану з тенденцією до покращення окремих показників. Показники ліквідності та фінансової стійкості показують переважно стабільні значення, хоча деякі з них не досягають нормативного рівня, зокрема коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами. Водночас аналіз структури капіталу та відповідних показників вказує на збереження значної залежності підприємства від позикових ресурсів, що може створювати додаткові ризики у випадку змін ринкової кон'юнктури або зниження прибутковості. Незважаючи на

високу ділову активність компанії, яка забезпечує ефективне використання наявних ресурсів, слід звернути увагу на підвищення рівня фінансової автономії та оптимізацію структури джерел фінансування. Таким чином, фінансовий стан ПрАТ «МХП» загалом є задовільним, але потребує подальших заходів з підвищення ефективності управління капіталом та зміцнення фінансової стабільності.

6. Незважаючи на складні зовнішні умови, зокрема воєнний конфлікт в Україні, ПрАТ «МХП» змогло зберегти стабільність фінансової діяльності та адаптуватися до нових викликів. Позитивною тенденцією є зростання абсолютних обсягів прибутку, розширення ресурсної бази та нарощування активів, що свідчить про довгострокову стратегію розвитку і зміцнення позицій на ринку. Водночас, аналіз рентабельності показує, що ефективність використання фінансових ресурсів дещо знизилася через збільшення масштабів діяльності і розширення капіталу, що є типовим для періоду післякризового відновлення. Компанія демонструє високу адаптивність та здатність управляти фінансовими потоками в умовах підвищених ризиків, однак для подальшого зростання їй необхідно зосередитися на оптимізації структури капіталу та підвищенні операційної ефективності.

7. Аналіз середньозваженої вартості капіталу в динаміці за 2021-2024 рр. свідчить про послідовну роботу підприємства над зниженням вартості фінансування через коригування співвідношення боргового й власного капіталу, що є передумовою для підвищення інвестиційної привабливості та зміцнення конкурентоспроможності. Водночас визначено потребу у вдосконаленні механізмів управління фінансовими ресурсами шляхом упровадження стратегій, спрямованих на зниження вартості капіталу, мінімізацію фінансових ризиків та забезпечення стабільної ліквідності. Раціоналізація структури капіталу до рівня 60/40 на користь власного капіталу дозволить ПрАТ «МХП» досягти довгострокової фінансової стійкості та ефективного використання наявних ресурсів, і як підсумок, зменшити показник WACC.

8. Нами було запропоновано основні аспекти удосконалення фінансового управління в ПрАТ «МХП», яка є ключовим чинником підвищення ефективності діяльності компанії в умовах динамічного зовнішнього середовища. Запропоновані

напрями вдосконалення — впровадження стратегічного фінансового планування, збільшення частки власного капіталу, оптимізація управління запасами й оборотними активами, а також підвищення рентабельності — є не лише теоретично обґрунтованими, а й підтвердженими аналітичними розрахунками в другому розділі. Реалізація інвестиційного проєкту зі створення логістичного центру також має вагоме стратегічне значення, оскільки дозволяє МХП підвищити прибутковість, покращити фінансову стійкість і зменшити логістичні витрати. За результатами сценарного аналізу проєкт є економічно доцільним у базовому та оптимістичному сценаріях, що свідчить про потенціал його впливу на довгострокову стабільність компанії. Таким чином, інтеграція запропонованих заходів у систему управління фінансами забезпечить формування збалансованої фінансової політики та підвищить конкурентоспроможність підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний класифікатор України "Класифікація організаційно-правових форм господарювання" ДК 002:2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va133609-05#Text>
2. Сахарук Б. С. Дослідження підходів до визначення економічної сутності поняття акціонерного капіталу підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 18. Ч.3. С. 50-54.
3. Примостка О. О. Оптимізація структури капіталу ТНК в умовах глобалізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород : Гельветика, 2017. Вип. 15№Ч.2. С. 105–108.
4. Борщ О.Г. Методичні підходи до управління структурою капіталу акціонерних підприємств молочної галузі. *Зб. наук. пр. Подільського державно-агротехнічного ун-ту*. 2016. Вип. 14. Т. 2. С.171–174.
5. Кваша, О. В. Акціонерний капітал як економічна категорія. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород, 2019. Вип. 25, Ч. 1. С. 103-107.
6. Біленко Т. І. Політична економія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. за ред. В. О. Рибалкіна, В. Г. Бодрова. К.: Академвидав, 2014. 672 с.
7. Іщенко, Н. (2024). Управління капіталом підприємства: теоретичні та практичні аспекти . *Економіка та суспільство*, (70).
8. Слободяник Н. П. Формування акціонерного капіталу підприємств промисловості України. *Збірник наукових праць Уманської державної аграрної академії*. 2020. Вип. 55. С. 232–242.
9. Мацера С.М. Економічний зміст та значення акціонерного капіталу в сучасних умовах. URL: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/economy->

[311/economic-theory-andhistory311/7502-ekonomichny-zmst-ta-valuesaktsonernogokaptalu-insuchasnih-minds](https://doi.org/10.311/7502-ekonomichny-zmst-ta-valuesaktsonernogokaptalu-insuchasnih-minds) (дата звернення 15.03.2025)

10. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1 / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр Академія, 2000. 864 с.
11. Плєшакова О. А. Теоретико-методологічні основи управління структурою капіталу акціонерного товариства. *Наук. вісн. Черніг. держ. ін-ту економіки і упр. Сер. Економіка*. 2020. Вип. 3. С. 196–200.
12. Бланк О. І., Ситник Г. В., Андрієць В. С. Управління фінансами підприємств : підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 792 с
13. Miller C. The equity capital gap . *Stanford social innovation review*, 2008. P. 41–45.
14. Фінансовий менеджмент: підручник / [А. М. Поддєрьогін, Н. Д. Баб'як, М. Д. Білик та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 2-ге вид., перероб. Київ : КНЕУ, 2017. 534 с.
15. Пігуль Н. Г., Дехтяр Н. А., Пігуль Є. І. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 48. С. 251-256.
16. Сахарук Б. С. Фактори впливу на структуру акціонерного капіталу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2018. Випуск 29. Частина 2. С. 20-23.
17. Савенко Н. В. Акціонерний капітал: сутність та функції. *Вісник Дніпропетровського університету. Економіка*. 2021. Вип. 5 (2). С. 65–72.
18. Мацера С. М. Фінансова вартість акціонерного капіталу та методи її оцінки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2021. Вип. 21.9. С. 241–247.
19. Швайка С. І. Особливості правового регулювання акціонерних товариств в Україні. *Молодіжний науковий вісник. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ»*, 2021.. С. 280-282 (120)
20. Неспляк О. Правове регулювання діяльності органів управління акціонерного товариства в Україні С. Збірник VII Міжнародного студентського наукового симпозіуму «Співдружність наук: архітектура, економіка, право».

Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2019. С. 125-130 (121)

21. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 р. // Відомості Верховної Ради України. 2008. № 50 – 51. Ст. 384.

22. Попадинець Г. Проблемні питання правового статусу управління акціонерними товариствами. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки.* 2017. № 861. С. 395-400.

23. Корпоративні фінанси в умовах глобальних викликів : монографія / Г. В. Блакита, Г. В. Ситник, І. В. Височин та ін. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. 288 с.

24. Александрова, С. Г. Особливості та недоліки організаційно-правового механізму регулювання акціонерних товариств в Україні. *Правничий вісник Університету «КРОК».* 2018 Вип. 33, 111–115.

25. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 40-44. Ст. 356.

26. Господарський кодекс України від 16.01. 2003 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.

27. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.

28. Закон України «Про депозитарну систему в Україні» від 06.07.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 39. Ст. 517.

29. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30.10.1996 р.. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 51. Ст.292.

30. Закон України «Про акціонерні товариства» від 24.04.2024 №2465-IX

31. Шульга І. П. Економічна безпека емісійної діяльності акціонерних товариств: монографія / І. Шульга. Черкаси: Маклуат. 2014. 425 с.

32. Уманців Ю. Теоретичний дискурс розвитку корпорацій у XXI ст. / Ю. Уманців. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету.* 2021. № 3. С. 33-51.

33. Данік Н.В., Бойко О.І. Оптимізація структури капіталу як дієвий інструмент максимізації ринкової вартості підприємства. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2021/60_2021/33.pdf (дата звернення 15.03.2025)
34. Блакита Г., Ситник Г. Корпоративні фінанси: детермінанти успішного управління. *Вісник КНТЕУ*. 2019. Т. 126. № 4. С. 16–30.
35. Сусіденко О. В. Обліково-фінансові ресурси акціонерних товариств: теоретико-організаційні аспекти. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 6. С. 232-236.
36. Дехтяр Н. А., Пігуль Н. Г., Кулик Є. М. Особливості фінансового менеджменту акціонерних товариств. *Вісник СумДУ. Серія Економіка*. 2022. Вип. 4. С. 72-82.
37. Кваша О. В. Особливості управління капіталом в акціонерних товариствах. *Бізнес Інформ*. 2021. №2. С. 266–273.
38. Лубкей Н. П., Теоретичні засади управління капіталом підприємства. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2019. №1.1. С.38-45.
39. Великий Ю. М., Тешева Л. В., Височін З. В. Управління оптимізацією структури капіталу підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 29. С. 68-72.
40. Офіційний сайт ПрАТ «МХП». URL: mhp.com (дата звернення 15.03.2025)
41. Фінансова звітність ПрАТ «МХП» URL: mhp.com (дата звернення 15.03.2025)
42. Discount rate. <https://www.alphaspread.com/security/lse/mhpc/discount-rate> (дата звернення 15.03.2025)
43. Машлій Г. Б. Напрями удосконалення фінансового менеджменту підприємств. Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції „Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах“. Т. : ФОП Паляниця В.А, 2022. С. 15–17.

ДОДАТКИ

Додаток А. Звіт про фінансовий стан ПрАТ «МХП» за 2021-2024 рр.

Стаття балансу	Роки			
	2021	2022	2023	2024
Оборотні активи				
Запаси	367	413	333	381
Біологічні активи	215	176	171	169
Сільськогосподарська продукція	511	361	370	437
Авансові платежі	44,5	29,9	28	47
Інші оборотні фінансові активи	16	22	34	19
Податки до відшкодування і передплати	68	68,7	30	57
Дебіторська заборгованість	156	182,9	186	200
Грошові кошти та їх еквіваленти	275	300,5	436	355
Разом оборотні активи	1,654	1,556	1,588	1,665
Необоротні активи				
Основні засоби	1,939	1,855	1,885	2,301
Активи права користування	277	222	248	266
Нематеріальні активи	-	79	75	66
Гудвіл	66	59,8	62	65
Необоротні біологічні активи	27,1	21,2	171	31
Інвестиції в асоційовані компанії	-	-	1	21
Необоротні фінансові активи	28	7	9	10
Відстрочені податкові активи	1,9	2,4	2	1
Разом необоротні активи	2,448	2,252	2,298	2,761
Всього активів	4,103	3,808	3,886	4,426
ПАСИВИ				
Власний капітал				
Статутний капітал	285	285	285	285
Казначейські акції	(45)	(45)	(45)	(45)
Додатковий оплачений капітал	174	174	174	174
Резерв переоцінки	811	792	706	960
Нерозподілений прибуток	1,557	1,558	1,793	2,052
Резерв перекладу	(1,018)	(1,337)	(1,356)	(1,486)
Власний капітал, що належить акціонерам материнської компанії	1,764	1,427	1,557	1,940
Неконтрольовані відсотки	29	18	10	26
Всього власного капіталу	1,794	1,445	1,567	1,966
Довгострокові зобов'язання				
Банківські позики	103	117	234	492
Випущені облігації	1,376	1,382	891	894
Зобов'язання за орендою	204	164	180	197
Відстрочені доходи	-	-	36	37

Відстрочені податкові зобов'язання	44	123	123	169
Інші довгострокові зобов'язання	6,5	5	5	6
Разом довгострокові зобов'язання	1,735	1,793	1,469	1,795
Короткострокові зобов'язання				
Торгові зобов'язання	162	122	142	147
Інші поточні зобов'язання	93	95	99	120
Контрактні зобов'язання	53,6	31	18	24
Банківські позики	121,5	176	145	271
Відсотки до сплати	21	42	22	24
Зобов'язання за орендою	77	65,2	76	79
Разом поточні зобов'язання	529	532	850	665
Всього зобов'язань	2,265	2,326	2,319	2,460
Всього пасивів	4,103	3,808	3,886	4,426

Додаток Б. Показники результативності ПрАТ «МХП» за 2021-2024 рр.

Показники	2021	2022	2023	2024
Чистий дохід від реалізації продукції	2372	2642	3021	3046
Собівартість реалізованої продукції	1812	1906	2234	2333
Операційні доходи	506	255	339	440
Операційні витрати	228,1	254	270	348
EBITDA	648	384	445	566
Чистий прибуток (збиток)	93,8	(231)	142	144